

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Białystok, dnia 17 listopada 2016 r.

Poz. 4270

ZARZĄDZENIE REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W BIAŁYMSTOKU

z dnia 17 listopada 2016 r.

w sprawie zezwolenia na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego (*Castor fiber*) na terenie powiatów: augustowskiego, białostockiego, bielskiego, grajewskiego, kolneńskiego, łomżyńskiego, siemiatyckiego, wysokomazowieckiego i zambrowskiego

Na podstawie art. 56a ust. 1, ust. 2 pkt 2 i ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 oraz z 2016 r. poz. 422) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Zezwala się na okres trzech lat na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego (*Castor fiber*) polegające na umyślnym płoszeniu, umyślnym niepokojeniu oraz zabiciu poprzez odstrzał z broni myśliwskiej łącznie 411 osobników na terenie województwa podlaskiego, w powiatach: augustowskim, białostockim, bielskim, grajewskim, kolneńskim, łomżyńskim, siemiatyckim, wysokomazowieckim, zambrowskim - znajdujących się w terenach obwodów łowieckich nr: 59, 67, 68, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 169, 172, 173, 174, 175, 176, 188, 189, 190, 191, 192, 207, 209, 225, 226, 187, 185, 280, 184, 202, 203, 204, 205, 206, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 241, 242, 258, 257, 240, 256, 278, 279, 291, 292, 293 dzierzawionych przez koła łowieckie Polskiego Związku Łowieckiego - Zarząd Okręgowy Polskiego Związku Łowieckiego w Łomży.

2. Czynności, o których mowa w § 1 ust. 1 dotyczą 411 osobników bobra europejskiego w okresie 3 lat od dnia wydania zarządzenia, odpowiednio:

- 1) 107 osobników do dnia 28 lutego 2017 r.;
- 2) 152 osobników w okresie od dnia 1 października 2017 r. – do dnia 28 lutego 2018 r.;
- 3) 152 osobników w okresie od dnia 1 października 2018 r. – do dnia 28 lutego 2019 r.

3. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1 nie dotyczy terenów rezerwatów przyrody oraz obszarów leśnych pozostających pod zarządem Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

§ 2. 1. Czynności, o których mowa w § 1 ust. 1 będą wykonywane przez członków Polskiego Związku Łowieckiego wyłącznie w miejscach konfliktowych, w których bobry powodują znaczące szkody poprzez podtapianie gruntów oraz niszczenie płodów i upraw rolnych, infrastruktury technicznej, lasów, rybostanu, wody i innych rodzajów mienia.

2. Wykonanie czynności, o których mowa w § 1 ust. 1 możliwe jest w okresie od 01 października do 28 lutego, przez całą dobę.

3. Wykonanie czynności, o których mowa w § 1 ust. 1 powinno być ukierunkowane na redukcję całych stanowisk bobrowych w celu uniknięcia rozproszenia się lokalnych populacji i tym samym braku skuteczności odstrzału.

§ 3. 1. Podmiotem odpowiedzialnym za wykonanie zarządzenia i czynności, o których mowa w § 1 ust. 1, jest Zarząd Okręgowy Polskiego Związku Łowieckiego w Łomży.

2. Podmiot, o którym mowa w ust. 1, wydaje upoważnienie właściwemu kołu łowieckiemu do dokonania czynności o których mowa w § 1 ust. 1 na dzierżawionych obwodach łowieckich.

3. Koło łowieckie upoważnia myśliwych do dokonania odstrzału liczby bobrów określonej przez Zarząd Okręgowy Polskiego Związku Łowieckiego w Łomży.

4. Osoby, o których mowa w ust. 3, muszą posiadać przeszkolenie z zakresu wykonywania czynności określonych w § 1 ust. 1 oraz wiedzę z zakresu ochrony gatunkowej bobra europejskiego i zasad postępowania przy ograniczaniu liczebności populacji bobrów.

§ 4. 1. W terminie do dnia 15 stycznia każdego roku następującego po wejściu w życie zarządzenia, Zarząd Okręgowy Polskiego Związku Łowieckiego w Łomży obowiązany jest do złożenia Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Białymstoku sprawozdania częściowego o wykonanych czynnościach.

2. W terminie do dnia 31 marca każdego roku następującego po wejściu w życie zarządzenia, Zarząd Okręgowy Polskiego Związku Łowieckiego w Łomży obowiązany jest do złożenia Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Białymstoku sprawozdania całościowego o wykonanych czynnościach obejmującego okres od dnia wejścia w życie zarządzenia.

3. Sprawozdania, o których mowa w ust. 1 i 2, powinny zawierać: numer obwodu łowieckiego, imię i nazwisko myśliwego dokonującego odstrzału, datę odstrzału oraz liczbę odstrzelonych bobrów, a także możliwie najdokładniejszą lokalizację miejsc eliminacji poszczególnych osobników.

§ 5. 1. Myśliwy jest zobowiązany do zagospodarowania odstrzelonego bobra.

2. Zezwala się myśliwemu, o którym mowa w ust. 1 na przetrzymywanie, posiadanie lub preparowanie okazów gatunku, zbywanie, oferowanie do sprzedaży, wymianę, darowiznę, transport w celu sprzedaży okazów gatunku, wywóz poza granicę państwa okazów odstrzelonych bobrów.

3. Zezwolenie na czynności, o których mowa w ust. 2 obowiązuje do czasu obowiązywania zarządzenia.

§ 6. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 3 dni od dnia ogłoszenia.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku
Beata Bezubik

Uzasadnienie

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku w sprawie zezwolenia na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego (*Castor fiber*) na terenie obwodów łowieckich dzierzawionych przez koła łowieckie Polskiego Związku Łowieckiego na terenie województwa podlaskiego w powiatach: augustowskim, grajewskim, kolneńskim, łomżyńskim, białostockim, bielskim, siemiatyckim, wysokomazowieckim i zambrowskim wykonuje delegację zawartą w art. 56 a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z póź. zm.). Projekt zarządzenia sporządzono uwzględniając treść zapisów art. 52 ust. 1 ww. ustawy. Zgodnie z art. 56 a ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z póź. zm.) regionalny dyrektor ochrony środowiska może zezwolić na obszarze swojego działania na czas określony, nie dłuższy niż 5 lat, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, w stosunku do bobra europejskiego, na czynności podlegające zakazom określonym w art. 52 ust. 1. Zarządzenie to może być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli czynności, których dotyczy zarządzenie, nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji gatunków objętych zarządzeniem oraz leżą w interesie zdrowia lub bezpieczeństwa powszechnego lub w przypadku bobra – wynika to z konieczności ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do upraw rolnych, inwentarza żywego, lasów, rybostanu, wody lub innego rodzaju mienia. Bóbr europejski zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2014 r. poz. 1348) jest gatunkiem objętym częściową ochroną prawną. Bóbr jest wymieniony także w załączniku III Konwencji o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, tzw. Konwencji Berneńskiej (Dz. U. z 1996 r. Nr 58, poz. 263) a także w załączniku II i V Dyrektywy 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory. Zgodnie z załącznikiem II do tzw. Dyrektywy Siedliskowej bóbr jest gatunkiem, dla którego wyznacza się specjalne obszary ochrony w sieci Natura 2000. Z uwagi na fakt wymienienia tego gatunku w załączniku V możliwe jest pozyskiwanie ze stanu dzikiego i eksploatacja populacji pod warunkiem zachowania jej we właściwym stanie ochrony. Celem wydania zarządzenia jest praktyczne zarządzanie populacją bobra w miejscach gdzie regularnie występują znaczne szkody. Działania ujęte w zarządzeniu nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony populacji bobra europejskiego.

Wzrost działalności środowiskowej bobrów w ostatnich latach, obok pozytywnych efektów w postaci tworzenia nowych wilgotnych i bagiennych siedlisk, a także małych zbiorników retencyjnych, zaczął też przyczyniać się do powstawania coraz większych szkód w gospodarce człowieka. Terenami szczególnie narażonymi na szkodliwą działalność bobrów są obszary wokół cieków wodnych i wód stojących, gdzie zwierzęta te znajdują dogodne warunki siedliskowe. Wartość odszkodowań wypłacanych za szkody powodowane przez bobry na terenie województwa podlaskiego systematycznie rośnie. W roku 2008 za szkody wyrządzone przez bobry na terenie województwa podlaskiego wypłacono odszkodowania o łącznej wysokości 1,10 mln zł, w 2009 – 1,41 mln zł, w 2010 – 1,85 mln zł, w 2011 – 2,09 mln zł, w 2012 – 2,19 mln zł, w 2013 – 2,34 mln zł, w 2014 – 3,03 mln zł, 2015 – 2,26 mln zł. Wartość wypłaconych odszkodowań za szkody wyrządzane przez bobry na terenie województwa podlaskiego w 2015 r. była wyższa o ponad 51 % w porównaniu do wielkości szkód w roku 2008. W okresie ostatnich 8 lat wartość wypłaconych odszkodowań za szkody wyrządzone przez bobry na terenie województwa podlaskiego wyniosła ponad 16 milionów złotych.

Mimo podejmowanych decyzji i działań, które miały zmniejszyć uciążliwość i wielkość szkód wyrządzanych przez bobry są one niewystarczające, a populacja bobra

europejskiego na terenie województwa podlaskiego wzrosła do wielkości nienotowanej w przeszłości.

Od wielu lat na terenie województwa podlaskiego wydawane są decyzje indywidualne na odstrzał bobrów. W okresie 8 ostatnich lat wydano decyzje zezwalające na odstrzał łącznie do 2354 osobników bobra europejskiego na terenie województwa podlaskiego. W latach 2008 - 2015 dokonano skutecznego odstrzału 650 osobników bobra europejskiego na terenie województwa podlaskiego, czyli około 27,6% osobników z wielkości, której odstrzał uznano za niewpływający negatywnie na populację tego gatunku na terenie województwa podlaskiego.

W ramach ograniczania wielkości szkód powodowanych przez bobra europejskiego wydawane są również decyzje zezwalające na rozbiórkę tam bobrowych. W okresie ostatnich 5 lat na terenie województwa podlaskiego wydano łącznie 190 decyzji zezwalających na rozbiórkę łącznie 1131 tam bobrowych. Oprócz decyzji indywidualnych zezwalających na rozbiórkę tam bobrowych, w lipcu 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku wydał zarządzenie zezwalające Wojewódzkiemu Zarządowi Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego (*Castor fiber*) polegające na: niszczeniu i usuwaniu tam wybudowanych przez bobry na ciekach zlokalizowanych na terenie województwa podlaskiego, w powiatach: białostockim, monieckim, sokólskim, bielskim, hajnowskim, siemiatyckim, grajewskim, kolneńskim, łomżyńskim, wysokomazowieckim, zambrowskim, augustowskim, suwalskim, sejneńskim oraz mieście Łomża – znajdujących się w zarządzie Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku. Zezwolenie nie dotyczyło odcinków cieków położonych na terenie objętym siecią obszarów Natura 2000 oraz rezerwatów przyrody. Na podstawie wyżej wymienionego zarządzenia w 2014 r. rozebranych zostało 586 tam bobrowych, a w 2015 r. dokonano rozbiórki 330 tam bobrowych. Podejmowane w tym zakresie działania nie wpłynęły negatywnie na stan populacji bobra europejskiego na terenie województwa podlaskiego, co obrazuje rozmiar szkód wyrządzanych przez ten gatunek. Pomimo dokonywanych corocznie rozbiórek tam bobrowych wielkość populacji bobra europejskiego, a co za tym idzie wielkość szkód wyrządzanych przez bobry wzrasta. Gatunek ten wykazuje bardzo silny wzrost populacji. Według danych GUS w roku 2000 na terenie Polski populacja bobra wynosiła 24,4 tys. osobników, w 2011 r. 78,1 tys., w 2014 r. 100,2 tys. osobników, w tym w województwie podlaskim 15 tys. osobników.

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku od wielu lat podejmuje działania mające na celu zmniejszenie szkód wyrządzanych w gospodarstwach rolnych przez bobra europejskiego. Dzięki dofinansowaniu ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku w latach 2010 – 2012 zamontowano 115 specjalnych rur z nawierconymi otworami i siatką ochronną w tamach bobrowych na terenie województwa podlaskiego. Z perspektywy czasu można stwierdzić, iż podejmowane działania przynoszą tylko częściowo zakładany efekt. W krótkiej perspektywie czasowej zamontowanie rury w tamie bobrowej rozwiązuje problem zalewania terenów przyległych do tamy, jednak po pewnym okresie czasu bobry przenoszą się w górę cieku budując kolejne nowe tamy. Kolejnym podejmowanym w ostatnich latach działaniem mającym na celu ograniczenie szkód wyrządzanych przez ten gatunek było stosowanie zabezpieczeń w postaci budowy ogrodzeń oraz zabezpieczanie siatką grobli. Łącznie zakupiono i przekazano na ten cel ponad 5 kilometrów specjalnej siatki zabezpieczającej.

Działania ujęte w zarządzeniu nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony populacji bobra europejskiego. Tereny szczególnie cenne dla zachowania populacji bobra europejskiego jakimi są rezerваты przyrody, obszary leśne pozostające pod zarządem Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz parki narodowe (na terenie

których nie wyznacza się obwodów łowieckich) zostały wyłączone z przedmiotowego zarządzenia. Obszary Natura 2000 na terenie województwa podlaskiego posiadają sporządzone plany zadań ochronnych lub ich projekty. Na ich podstawie można stwierdzić, iż w obszarach Natura 2000, w których bóbr europejski jest przedmiotem ochrony, stan zachowania populacji jest oceniany na FV, czyli właściwy.

Sposobem ograniczania szkód wyrządzanych przez bobry mogłoby być ich przesiedlanie z miejsc szczególnie uciążliwych na inne obszary. Działania takie są bardzo kosztowne i trudne do wykonania. Sam odłów bobrów musi być wykonany przez specjalistyczne podmioty posiadające odpowiedni sprzęt, przeszkolenie i doświadczenie. Odłowione osobniki bobra europejskiego trzeba wsiedlić w miejsca gdzie nie powodują one konfliktów i jest małe zagęszczenie populacji. W związku z dużym zagęszczeniem populacji bobra europejskiego takich miejsc praktycznie nie ma. Dodatkowo biorąc pod uwagę, iż na terenie województwa podlaskiego rokrocznie rolnicy składają ponad tysiąc wniosków o wypłatę odszkodowania, trzeba byłoby objąć grunty wszystkich wnioskodawców działaniami związanymi z odłowem bobrów i wsiedleniem w inne miejsca. Efekty działań związanych z odłowem są krótkotrwałe ponieważ na miejsce odłowionych bobrów szybko pojawia się nowa rodzina bobrowa.

Kolejnym sposobem ograniczającym szkody wyrządzane przez bobry jest ich odstraszenie przy zastosowaniu specjalnego środka chemicznego. Działania takie były kilkakrotnie podejmowane przez RDOŚ w Białymstoku, jednak są one kosztowne i krótkotrwałe ponieważ na miejsce „odstraszonych” bobrów po pewnym czasie pojawia się nowa rodzina. RDOŚ w Białymstoku podejmuje działania polegające na odstraszeniu bobrów przy użyciu środka chemicznego w sytuacji gdy bobry pojawiają się przy stawach położonych w zabudowaniach. W takich sytuacjach odstraszenie bobrów przynosi zakładany efekt ponieważ w momencie odstraszenia bobrów właściciel nieruchomości ma czas na naprawę spowodowanych przez nie szkód m.in. zasypanie nor, czy naprawę ogrodzenia posesji, co ogranicza skutecznie ponowne zasiedlenie stawu przez nową rodzinę bobrową. Podejmowanie tego typu działań na terenach otwartych położonych przy ciekach wodnych nie przynosi efektu ponieważ „odstraszona” rodzina bobrowa przenosi się w inne miejsce gdzie wyrządza kolejne szkody, a w miejscu przez nią opuszczonym pojawia się kolejna nowa rodzina bobrowa.

Wydanie przedmiotowego zarządzenia było poprzedzone zawarciem w dniu 19 lipca 2016 r. porozumienia pomiędzy Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska a Przewodniczącym Zarządu Głównego Polskiego Związku Łowieckiego w sprawie wprowadzenia do stosowania instrukcji określającej reguły postępowania przy ograniczaniu liczebności populacji bobra europejskiego *Castor fiber* na terenie obwodów łowieckich. Instrukcja jest dokumentem pomocniczym, określającym zasady współpracy struktur Polskiego Związku Łowieckiego z regionalnymi dyrekcjami ochrony środowiska, w celu kontroli populacji bobra europejskiego na terenach obwodów łowieckich, dzierzawionych przez koła łowieckie. Przedmiotowe porozumienie zobowiązuje regionalnego dyrektora ochrony środowiska do wydania zarządzenia dotyczącego ograniczenia populacji bobrów, obejmującego swoim zasięgiem tereny obwodów łowieckich wchodzących w skład poszczególnych Zarządów Okręgowych PZŁ.

W celu ustalenia zasad postępowania przy ograniczaniu liczebności populacji bobra europejskiego na terenie województwa podlaskiego Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku Zarządzeniem z dnia 19 sierpnia 2016 r. powołał grupę ekspertów. W skład grupy wchodzi przedstawiciele Polskiego Związku Łowieckiego Zarządu Okręgowego w Suwałkach, Łomży i Białymstoku, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku będący jednocześnie członkami Regionalnej Rady Ochrony Przyrody, ekspert ds. ochrony

bobra współautor projektu *Krajowej strategii gospodarowania populacją bobra europejskiego Castor fiber* oraz przedstawiciele Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku. Grupa ekspertów określiła, iż odstrzał w ciągu trzech lat łącznie 411 osobników bobra europejskiego rocznie na terenie powiatów: augustowskiego, grajewskiego, kolneńskiego, łomżyńskiego, białostockiego, bielskiego, siemiatyckiego, wysokomazowieckiego i zambrowskiego nie wpłynie negatywnie na wielkość populacji bobra europejskiego. Szkody wyrządzone przez ten gatunek na terenie powiatów objętych zarządzeniem wynoszą rocznie około 15 % wielkości szkód wyrządzanych przez ten gatunek rocznie na terenie województwa podlaskiego. W opracowaniach dotyczących przedmiotowego gatunku podaje się teoretyczną wielkość populacji bobra europejskiego w Polsce zapewniającą jego zachowanie we właściwym stanie ochrony, z podziałem na województwa. I tak wielkość krajowej populacji, stanowiącej optymalną ilość rodzin gwarantującą ciągłość reprodukcyjną populacji, może wynosić 3529 stanowisk bobrowych, a w województwie podlaskim 315 stanowisk. Przyjmując, że w Polsce średnia liczebność stanowiska bobrów wynosi około 3,7 osobnika, szacunkową wielkość populacji w województwie podlaskim zapewniającą jej stabilność i zachowanie we właściwym stanie ochrony można określić na około 1165 osobników.

W celu ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do upraw rolnych, inwentarza żywego, lasów, rybostanu, wody lub innego rodzaju mienia Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku podejmuje szereg działań. Przedmiotowemu zarządzeniu towarzyszą zarządzenia zezwalające na odstępstwa od analogicznych zakazów na terenie Zarządu Okręgowego Polskiego Związku Łowieckiego w Białymstoku i Suwałkach. Łączna ilość bobrów przewidziana do odstrzału na terenie całego województwa w okresie trzech lat obejmuje dwa tysiące siedemset osobników. Dodatkowo obowiązuje zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku zezwalające Wojewódzkiemu Zarządowi Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Białymstoku na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego (*Castor fiber*) polegające na: niszczeniu i usuwaniu tam wybudowanych przez bobry na ciekach zlokalizowanych na terenie województwa podlaskiego, w powiatach: białostockim, monieckim, sokólskim, bielskim, hajnowskim, siemiatyckim, grajewskim, kolneńskim, łomżyńskim, wysokomazowieckim, zambrowskim, augustowskim, suwalskim, sejneńskim oraz mieście Łomża – znajdujących się w zarządzie Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Białymstoku. Zezwolenie nie dotyczyło odcinków cieków położonych na terenie objętym siecią obszarów Natura 2000 oraz rezerwatów przyrody.

W celu efektywnego wykonania zapisów zarządzenia Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku przekazał Zarządowi Okręgowemu Polskiego Związku Łowieckiego w Łomży rejestr szkód wyrządzanych przez bobry na terenie województwa podlaskiego. Rejestr zawiera między innymi informacje na temat obrębów ewidencyjnych, na terenie których szacowane były szkody wyrządzone przez bobra europejskiego. Rejestr będzie podstawą do rozplanowania rocznych wielkości odstrzałów bobrów w poszczególnych obwodach łowieckich. Bardzo ważne jest aby w celu uniknięcia rozproszenia się lokalnych populacji, i tym samym braku skuteczności podejmowanych działań, były one ukierunkowane na redukcję całych stanowisk bobrowych.

Zgodnie z art. 56 a ust. 5 regionalny dyrektor ochrony środowiska dokonuje kontroli spełniania warunków określonych w wydanym przez siebie zarządzeniu. Po wykonaniu czynności określonych w zarządzeniu dwukrotnie, w terminie do dnia 15 stycznia oraz 31 marca każdego roku następującego po wejściu w życie niniejszego zarządzenia, Zarząd Okręgowy Polskiego Związku Łowieckiego w Łomży zobowiązany został do złożenia Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Białymstoku sprawozdań z wykonanych czynności. Sprawozdanie będzie zawierało: nr obwodu łowieckiego, imię i nazwisko

myśliwego dokonującego odstrzału, datę odstrzału oraz liczbę odstrzelonych bobrów, a także możliwie najdokładniejszą lokalizację miejsc eliminacji poszczególnych osobników.

Zgodnie z zapisami Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, stan ochrony gatunków oznacza sumę oddziaływań na te gatunki, mogących mieć wpływ na ich długofalowe rozmieszczenie i obfitość ich populacji w obrębie europejskiego terytorium Państw Członkowskich. Ponadto stan ochrony gatunków zostanie uznany za „właściwy”, jeśli dane o dynamice liczebności populacji rozpatrywanych gatunków wskazują, że same utrzymują się w skali długoterminowej jako trwałe składniki swoich siedlisk przyrodniczych, naturalny zasięg gatunków nie zmniejsza się, ani nie ulegnie zmniejszeniu w dającej się przewidzieć przyszłości, oraz istnieje i prawdopodobnie będzie istnieć siedlisko wystarczająco duże, aby utrzymać swoje populacje przez dłuższy czas. W kontekście powyższych zapisów należy stwierdzić, że wykonanie czynności zakazanych w stosunku do bobra europejskiego na terenie obwodów łowieckich dzierzawionych przez koła łowieckie Polskiego Związku Łowieckiego na terenie województwa podlaskiego w powiatach: augustowskim, grajewskim, kolneńskim, łomżyńskim, białostockim, bielskim, siemiatyckim, wysokomazowieckim i zambrowskim nie wpłynie znacząco negatywnie na stan zachowania gatunku.

Projekt zarządzenia uwzględnia regulacje zawarte w art. 56 a ust. 2 ustawy o ochronie przyrody. Zezwolenie na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego podyktowane jest brakiem rozwiązań alternatywnych oraz wynika z konieczności ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do upraw rolnych, inwentarza żywego, lasów, rybostanu, wody lub innego rodzaju mienia.

Projekt niniejszego aktu prawnego poddany został konsultacjom społecznym w celu zapewnienia możliwości wypowiedzenia się w zakresie przedmiotu regulowanego zarządzeniem.

W trakcie konsultacji społecznych projektu zarządzenia wpłynęły uwagi. Wszystkie uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych zostały rozpatrzone. Uwagi i sposób ich rozpatrzenia został przedstawiony poniżej:

1. Klub Przyrodników.

*- W związku z opracowywanymi przez Państwa projektami zarządzeń na podstawie art. 56a w sprawie zezwolenia na czynności zakazane w stosunku do bobra *Castor fiber* na terenie obwodów łowieckich PZŁ, oraz udostępnieniem tych projektów do „konsultacji społecznych”, uprzejmie przypominam, że ratyfikowana przez Polskę Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, sporządzona w Aarhus dnia 25 czerwca 1998 r. i jako umowa międzynarodowa stanowiąca bezpośrednie źródło prawa w Polsce, stanowi w szczególności: „Art. 8. Każda ze Stron będzie starać się promować rzeczywisty udział społeczeństwa, na odpowiednim etapie i gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, w przygotowaniu przez władze publiczne przepisów wykonawczych i innych powszechnie obowiązujących aktów normatywnych, które mogą mieć znaczące oddziaływanie na środowisko. W tym celu podjęte być powinny następujące kroki: (a) powinny być ustalone ramy czasowe umożliwiające rzeczywiste uczestnictwo (...)”. Z ubolewaniem przyjmuję w tym kontekście wyznaczone przez Państwa 4-5 dniowe terminy konsultacji społecznych, pozostawiające na zapoznanie się z projektami sformułowanie uwag do nich zaledwie 2-3 dni robocze. Tak wyznaczone terminy nie umożliwiają rzeczywistego udziału społeczeństwa, co stanowi naruszenie obowiązku wynikającego z przytoczonego przepisu Konwencji. Klub Przyrodników może złożyć swoje uwagi wyłącznie dzięki posiadanym już wcześniej informacjom o przygotowywanych zarządzeniach, większa część społeczeństwa nie ma jednak takiej możliwości. Wzywam do*

usunięcia popełnionego naruszenia prawa poprzez zmianę wyznaczonego terminu składania uwag do w/w projektów, tak by zapewnił on możliwość rzeczywistego udziału społeczeństwa. Zwykle przyjmuje się, że powinien być to termin nie krótszy niż 21-30 dni.

Uwaga nie została uwzględniona. Procedura wydawania zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, o którym mowa w art. 56a ustawy o ochronie przyrody nie jest postępowaniem wymagającym udziału społeczeństwa w myśl ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2016.353 j.t. ze zm.). Wskazany zdaniem Klubu Przyrodników krótki czas konsultacji nie uniemożliwił wypowiedzenia się zainteresowanym podmiotom. Dzięki udostępnieniu informacji o prowadzonych konsultacjach projektów zarządzeń w mediach o zasięgu lokalnym oraz krajowym, m.in. Gazeta Wyborcza, serwis internetowy Onet.pl, telewizje regionalne: Białystok, Katowice, Warszawa, Łódź, Kraków, Wrocław, Bydgoszcz, Kielce, Lublin, Rzeszów, Poznań, Opole, Gdańsk, Olsztyn i Szczecin do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku wpłynęło bardzo dużo uwag do konsultowanych projektów zarządzeń. Więc informacja o konsultacjach projektów zarządzeń była dostępna publicznie, a społeczeństwo miało możliwość zgłaszania do nich uwag. Należy zaznaczyć, że przepisy prawa ani Zasady Techniki Prawodawczej ani Regulamin pracy Rady Ministrów nie regulują kwestii przeprowadzania konsultacji publicznych aktów prawa miejscowego. Niemniej należy zauważyć, że mimo, że taki obowiązek nie może być wprost wywodzony z przepisów, w związku z faktem, że akty prawa miejscowego są aktami powszechnie obowiązującymi, tak jak pozostałe akty wymagają przeprowadzenia konsultacji publicznych. Termin na przeprowadzenie konsultacji oczywiście może być analogiczny do terminu przewidzianego dla konsultacji publicznych projektów rozporządzeń, ale Regulamin pracy Rady Ministrów przewiduje również możliwość skrócenia tego terminu, co zastosowano w przypadku przedmiotowych zarządzeń.

- Zgodnie z delegacją ustawową art. 56a ust. 2 ustawy o ochronie przyrody, zarządzenie z art. 56a może być wydane, jeżeli czynności, których dotyczy zarządzenie, nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji gatunków objętych zarządzeniem. Przesłanka ta wymaga rozwiania wszystkich racjonalnych wątpliwości, że taki negatywny wpływ mógłby wystąpić. W uzasadnieniu wszystkich rozważanych projektów wyrażono przekonanie, że przesłanka jest spełniona. Wiarygodność tych uzasadnień nasuwa jednak wciąż pozostające wątpliwości. Zasadnicza wydaje się sprzeczność między deklarowanym równocześnie celem „redukcji populacji”. Znaczące zmniejszenie liczebności populacji musi z definicji prowadzić do pogorszenia oceny stanu ochrony, ponieważ liczebność populacji jest jednym z parametrów tego stanu. Ponadto, same oszacowania liczebności bobrów pozostają mocno niepewne. W szczególności, większość tych oszacowań dokonywana jest dotychczas mało wiarygodną metodą ankietową, w dodatku z wykorzystaniem respondentów o skłonności do zawyżania oszacowań (leśnicy, myśliwi). W raporcie przedłożonym Komisji Europejskiej w 2013 r. na podstawie art. 17 dyrektywy siedliskowej, polska podała oszacowanie krajowej populacji bobra na ok. 35-40 tys. osobników w kontynentalnym regionie biogeograficznym i dodatkowo ok. 1000 osobników w regionie alpejskim w Karpatach. W 2015 r. GDOŚ przyjęła od firmy EMPEKO zlecone tej firmie opracowanie „Inwentaryzacja stanowisk bobra europejskiego Castor fiber na obszarze Polski”, szacujące liczebność zinwentaryzowanych stanowisk bobrów w Polsce na 31572 osobniki. W tym samym opracowaniu przedstawiono wprawdzie także oszacowanie liczebności krajowej populacji na ponad 100 tys. osobników, ale założenia metodyczne tego szacunku oparto na absurdalnym i na pewno nieprawdziwym założeniu zasiedlenia przez bobry 100% cieków i linii brzegowej jezior. GUS podaje liczebności przekraczające 100 tys. osobników, ale

są one niewiarygodną metodą ankietową. Tymczasem, zarządzenia przygotowane i opublikowane przez RDOŚ w 13 województwach, przewidują łącznie w ciągu 3 najbliższych lat odstrzał 25313 bobrów. (...) [fragment nie dotyczy projektów zarządzeń konsultowanych przez RDOŚ w Białymstoku] Nie przesądzając tu, które oszacowania są bardziej trafne, uważamy że przy takich danych nie można wiarygodnie uznać, iż odstrzał planowanej liczby osobników (planowany w wielkości rocznej do 25% najbardziej optymistycznych oszacowań) nie będzie szkodliwy dla zachowania regionalnych populacji bobra we właściwym stanie ochrony. Zarządzenia zakładają wprowadzenie do dynamiki populacji bobra dodatkowego nie występującego dotąd elementu, który stałby się głównym czynnikiem śmiertelności w populacji.

Uwaga nie została uwzględniona. Nie jest prawdą, iż lokalne zmniejszenie liczebności populacji jest jednoznaczne z pogorszeniem stanu ochrony danego gatunku. Zarządzenia zezwalające na odstrzał dotyczą około 25 000 osobników na terenie kraju w przeciągu 3 lat, co stanowi mniej niż 10% populacji rocznie. Średni przyrost naturalny populacji bobra w latach 2010-2015 wg danych dotyczących liczebności bobra podawanych przez GUS wynosi około 10 % rocznie. Wielkość odstrzału bobra jest zatem zbliżona do średniej wielkości przyrostu naturalnego populacji. Należy mieć na uwadze, iż Polski Związek Łowiecki oraz Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska posiada dane dotyczące występowania stanowisk bobra na obszarze poszczególnych obwodów łowieckich. Zwracam uwagę, że w uzasadnieniu do projektu zarządzenia wyjaśniono, iż w celu efektywnego wykonania zapisów zarządzenia Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku przekazał rejestr szkód wyrządzanych przez bobry na terenie województwa podlaskiego Zarządowi Okręgowemu Polskiego Związku Łowieckiego. Rejestr zawiera między innymi informacje na temat obrębów ewidencyjnych na terenie, których szacowane były szkody wyrządzone przez bobra europejskiego. Rejestr będzie podstawą do rozplanowania rocznych wielkości odstrzałów bobrów w poszczególnych obwodach łowieckich. Rejestry szkód będą przekazywane corocznie Zarządom Okręgowym Polskiego Związku Łowieckiego na terenie województwa podlaskiego. Dodatkowo przypominam, że w projekcie zarządzenia wskazano obowiązek dwukrotnego, w ciągu roku, składania sprawozdania przez Zarządy Okręgowe Polskiego Związku Łowieckiego, Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Białymstoku. Na tej podstawie można będzie obserwować trend liczebności populacji oraz dokonywać weryfikacji miejsc planowanych do odstrzałów. Warto również mieć na uwadze, że właściwy stan ochrony musi być zachowany w regionie biogeograficznym w skali całego kraju. W związku z powyższym nie występuje zagrożenie nawet jeśli dojdzie do obniżenia liczebności lokalnej populacji. Tym samym wydawane zarządzenia nie stwarzają ryzyka pogorszenia stanu ochrony w skali kraju. Należy zauważyć, że inwentaryzacja wykonana przez firmę EMPEKO oparta była o metodę ankietową, a więc podobną do kwestionowanej przez Klub Przyrodników metodyki zbierania danych na temat liczebności bobrów obowiązującej w GUS. Informacje dotyczące występowania bobra przekazane w ankietach nie obejmowały całego obszaru kraju i precyzowały lokalizację stanowisk, nie wskazywały zaś dokładnej liczebności populacji w kraju. Dla wiarygodnej oceny stanu populacji posłużono się więc danymi z wielu instytucji i dostępnych źródeł. Operowanie wyrywkowymi danymi dla potwierdzenia stawianych hipotez jest pozbawione aspektów merytorycznych i prowadzi do błędnych wniosków.

- Zgodnie z derogacją ustawową art. 56a ust. 2 ustawy o ochronie przyrody, zarządzenie z art. 56a może być wydane, gdy wynika to z konieczności ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do upraw rolnych, inwentarza żywego, lasów, rybostanu, wody lub innych rodzajów mienia. Przesłanka ta wymaga, by: - normy zarządzenia jasno i jednoznacznie wprowadzały odstępstwa tam i tylko tam, gdzie rzeczywiście występują szkody w mieniu, - szkody te były poważne, - istniała konieczność ich ograniczenia, - a wreszcie, by udzielone odstępstwo z pewnością prowadziło do ograniczenia tych szkód. To organ wydający zarządzenie obowiązany

jest najpierw zbadać te warunki, a następnie na ich podstawie ukształtować treść zarządzenia. Prawdą jest, że działalność bobra może powodować szkody w niektórych rodzajach mienia. Występowanie ani powaga takich szkód nie są jednak wprost związane z liczebnością bobrów na obszarze województwa, powiatu, ani obwodu łowieckiego, gdyż na terenie tego samego powiatu czy obwodu ta sama liczba bobrów może powodować „szkody” o różnej skali (od nieznacznych do poważnych) i różnego charakteru – zależność od istniejącego zagospodarowania terenu, a także od konkretnych miejsc występowania bobrów i od rodzajów ich lokalnej aktywności. Choć w większej skali przestrzennej może istnieć korelacja między liczebnością bobrów a wielkością „szkód bobrowych”, to nie świadczy ona o bezpośrednim związku przyczynowo-skutkowym. Odstrzał bobrów może ewentualnie wpłynąć na ograniczenie szkód bobrowych tylko wówczas, gdy będzie precyzyjnie zlokalizowany, tj. wyeliminuje on występowanie bobrów w konkretnych miejscach występowania takich szkód. Przesłanka z art. 56a ust. 2 ustawy wymaga, by zarządzenie jasno i jednoznacznie to gwarantowało. Odstrzał o charakterze ogólnej redukcji liczebności bobra na terenie powiatu nie spełnia tego warunku. To rozwiązanie nie jest zgodne z delegacją ustawową, ponieważ nie jest w wystarczającym stopniu powiązane z „koniecznością ograniczenia poważnych szkód”. Odstrzał bobrów realizowany w ten sposób niekoniecznie będzie prowadzić do ograniczenia szkód bobrowych, bo zarządzenie nie gwarantuje z wystarczającą pewnością, że zostanie on rzeczywiście zrealizowany w miejscach, w których mógłby odnieść taki skutek. (...)[fragment nie dotyczy projektów zarządzeń konsultowanych przez RDOŚ w Białymstoku]

Uwaga nie została uwzględniona. Mając na uwadze migracje zwierząt i pojawianie się szkód co roku na nowych obszarach, nie zawsze jest możliwe dokładne określenie miejsc największego zagrożenia szkodami w ciągu kolejnych 3 lat, ze szczególnością uwzględniającą poszczególne działki ewidencyjne, ciekі, czy rowy melioracyjne. W związku z powyższym, w zarządzeniach lokalizacje zostały wskazane z dokładnością do obwodów łowieckich posiadających ściśle określone granice. Bieżąca współpraca regionalnego dyrektora ochrony środowiska z Polskim Związkiem Łowieckim oraz fakt, że z uwagi na strukturę PZŁ (art. 32 ustawy Prawo łowieckie), wszyscy członkowie tej organizacji, osoby fizyczne – poszczególni myśliwi i osoby prawne – koła łowieckie, są zobligowani do wykonywania zarządzeń, instrukcji oraz poleceń jednostek nadrzędnych, zagwarantują, że odstrzał będzie wykonywany na terenach, na których szkody są najbardziej dotkliwe. Wartość odszkodowań wypłaconych za szkody wyrządzone przez bobry na terenie kraju w 2014 r. wyniosła 16 972 324 zł, zaś w 2015 r. 17 198 501 zł. W 2015 r. Regionalni Dyrektorzy Ochrony Środowiska oszacowali 6410 szkód. W roku 2008 za szkody wyrządzone przez bobry na terenie województwa podlaskiego wypłacono odszkodowania o łącznej wysokości 1,10 mln zł, w 2015 – 2,26 mln zł. Wartość wypłaconych odszkodowań za szkody wyrządzone przez bobry na terenie województwa podlaskiego w 2015 r. była wyższa o ponad 51 % w porównaniu do wielkości szkód w roku 2008. W okresie ostatnich 8 lat wartość wypłaconych odszkodowań za szkody wyrządzone przez bobry na terenie województwa podlaskiego wyniosła ponad 16 milionów złotych. Bóbr jest gatunkiem o dużym stopniu konfliktowości, jego działalność często koliduje z gospodarką człowieka. Mając świadomość pozytywnej roli gatunku w środowisku i usług ekosystemowych pełnionych przez bobra należy jednak mieć na uwadze, iż szkody wyrządzone przez ten gatunek często są poważne, a ich usunięcie zwykle jest możliwe dopiero po likwidacji stanowiska bobrowego. W zarządzeniu jest zapis mówiący, iż odstrzały mają być wykonywane w miejscach konfliktowych, w których bobry powodują znaczące szkody poprzez podtapianie gruntów oraz niszczenie płodów i upraw rolnych, infrastruktury technicznej, lasów, rybostanu, wody i innych rodzajów mienia. Należy również mieć na uwadze, iż ocena PZŁ co do konfliktowości danego stanowiska będzie podejmowana na podstawie rejestrów szkód wyrządzanych przez bobry na terenie województwa podlaskiego przekazanych przez RDOŚ w Białymstoku, Zarządowi Okręgowemu Polskiego Związku

Łowieckiego w Łomży. Rejestr zawiera między innymi informacje na temat obrębów ewidencyjnych, na terenie których szacowane były szkody wyrządzone przez bobra europejskiego. Rejestr będzie podstawą do rozplanowania rocznych wielkości odstrzałów bobrów w poszczególnych obwodach łowieckich. Zmniejszenie liczby stanowisk, spowoduje że młode wędrujące bobry zajmą niszę, zajmowaną dotychczas przez inną rodzinę bobrową, nie zajmując tym samym nowych obszarów, gdzie dostosowując środowisko do swoich potrzeb, mogłyby wyrządzić kolejne, nowe szkody. Mając na uwadze powyższe, można stwierdzić, iż przesłanka z art. 56 a ust. 2 jest spełniona, co daje podstawę do wydania zarządzeń zezwalających na odstrzał bobra europejskiego.

- *Większość projektowanych zarządzeń uzasadnionych jest wzrastającą wielkością odszkodowań za szkody od bobrów. Odszkodowania te koncentrują się na terenach rolnych i dotyczą głównie zalania upraw i łąk oraz uszkodzeń grobli stawowych. Poważnym problemem związanym z bobrami może być także uszkodzanie wałów przeciwpowodziowych. Niezrozumiałe jest więc, dlaczego zakres terytorialny zarządzeń nie został ograniczony do kluczowych terenów rolnych, stawów i wałów. Wydaje się, że jeśli już wzmoczony odstrzał bobrów miałby być środkiem zapobiegania szkodom bobrowym, to należałoby skoncentrować go właśnie w miejscach zagrożonych najpoważniejszymi szkodami, próbując w szczególności w ten sposób wykształcać zachowania bobrów polegające na unikaniu najbardziej „konfliktogennych” miejsc. Wymaga to jednak pozostawienia większości terenu wolnego od odstrzału, „bezpiecznego” dla bobrów. W szczególności odstrzał bobrów przez myśliwych na zasadach regulowanych zarządzeniem nie powinien z zasady dotyczyć terenów leśnych. W lasach szkody od bobrów, choć lokalnie mogą być spektakularne, nie przekraczają ułamka procenta powierzchni leśnej, nie powinno więc być traktowane jako „poważne”. Ponadto, kompensowane są jednoznacznie pozytywną funkcją retencyjną przetamowań bobrowych. Lasy Państwowe szeroko deklarują potrzebę zwiększania malej retencji wody w lasach. Każde ograniczenie liczebności bobrów w lasach oznaczałoby tymczasem zmniejszenie tej retencji.*

Uwaga została uwzględniona. Z projektu zarządzeniu usunięto możliwość odstrzału osobników bobra europejskiego na obszarach leśnych pozostających pod zarządem Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe. Uwzględnienie uwagi spowodowało zmniejszenie maksymalnej ilości osobników bobra, która może być odstrzelona w okresie trzech lat do 411 osobników.

- *Zgodnie z delegacją ustawową art. 56a ust. 2 ustawy o ochronie przyrody, zarządzenie z art. 56a może być wydane tylko pod warunkiem braku rozwiązań alternatywnych. W przypadku bobra europejskiego, znany jest szeroki wachlarz rozwiązań minimalizujących konflikty między bobrami a ludźmi, które mogą stanowić alternatywę wobec odstrzału bobrów. Większość RDOŚ w uzasadnieniach projektów zarządzeń wspomniała wprawdzie o takich możliwościach, ale w żadnym z projektów nie znaleźliśmy przekonującego uzasadnienia, że rozwiązania te nie stanowią racjonalnego rozwiązania alternatywnego. Z uzasadnień wynika, że żaden z RDOŚ nie wdrożył takich rozwiązań na szeroką skalę. Argument RDOŚ w Białymstoku i Olsztynie, że rozwiązania alternatywne są tylko częściowo skuteczne, bo bobry tworzą nowe stanowiska, odnosi się również do projektowanych odstrzałów. W rzeczywistości, dyrekcje te, choć montowały rury przelewowe w tamach bobrowych, nie spróbowały wdrożyć tego rozwiązania alternatywnego na szeroką skalę: liczba zamontowanych rur pozostaje niewielka w stosunku do liczby wydanych zezwoleń na niszczenie tam. Przy braku próby powszechnego wdrożenia takich metod, trudno mówić o braku takiego rozwiązania alternatywnego. Wymagana ustawą przesłanka braku rozwiązań alternatywnych w żadnym województwie nie została więc przekonująco uzasadniona.*

Uwaga została rozpatrzona w następujący sposób. Brak rozwiązań alternatywnych został w wystarczający sposób wykazany w projekcie zarządzenia. Odnosząc się do warunku wskazanego w art. 56a ust 2: występowania rozwiązań alternatywnych, należy zauważyć, że zastosowanie na szeroką skalę metod minimalizowania szkód nie jest możliwe ze względu na wysokie koszty i brak środków finansowych na ten cel. Koszty zastosowania rozwiązań takich jak np. rury przelewowe w tamach i ich regularnej konserwacji często znacznie przekraczają wartość szkód. W wielu przypadkach rozwiązania alternatywne do odstrzału nie są możliwe do zastosowania lub nie przynoszą oczekiwanych skutków, są mało efektywne. Mając na uwadze powyższe, proponuje się działania kompleksowe – stosowanie rozwiązań minimalizujących konflikty między bobrem, a człowiekiem w miejscach, gdzie jest to możliwe i uzasadnione (również ekonomicznie) oraz likwidacja stanowisk bobra w miejscach, gdzie ze względu na powodowane dotkliwe szkody zwierzęta te nie powinny występować. Należy stanowczo podkreślić, że przyjęte działania polegające na odstrzale redukcyjnym nie wykluczają stosowania innych działań wspomagających minimalizowanie uciążliwości związanych z występowaniem bobrów. W ramach ograniczania wielkości szkód powodowanych przez bobra europejskiego od wielu lat wydawane są decyzje zezwalające na rozbiórkę tam bobrowych. W okresie ostatnich 5 lat na terenie województwa podlaskiego wydano łącznie 190 decyzji zezwalających na rozbiórkę łącznie 1131 tam bobrowych. Oprócz decyzji indywidualnych zezwalających na rozbiórkę tam bobrowych, w lipcu 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku wydał zarządzenie zezwalające Wojewódzkiemu Zarządowi Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego (*Castor fiber*) polegające na: niszczeniu i usuwaniu tam wybudowanych przez bobry na ciekach zlokalizowanych na terenie województwa podlaskiego, w powiatach: białostockim, monieckim, sokólskim, bielskim, hajnowskim, siemiatyckim, grajewskim, kolneńskim, łomżyńskim, wysokomazowieckim, zambrowskim, augustowskim, suwalskim, sejneńskim oraz mieście Łomża – znajdujących się w zarządzie Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku. Zezwolenie nie dotyczyło odcinków cieków położonych na terenie objętym siecią obszarów Natura 2000 oraz rezerwatów przyrody. Na podstawie wyżej wymienionego zarządzenia w 2014 r. rozebranych zostało 586 tam bobrowych a w 2015 r. dokonano rozbiórki 330 tam bobrowych. W projekcie zarządzenia zawarto również informację o zamontowaniu 115 specjalnych rur z nawierconymi otworami i siatką ochronną w tamach bobrowych. Umieszczono również informację o tym, iż RDOŚ w Białymstoku zakupił i przekazał w celu zabezpieczenia przed bobrami ponad 5 kilometrów specjalnej siatki. Dodatkowo informuję, iż Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku złożył wniosek i otrzymał dofinansowanie ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku na zakup i przekazanie w 2017 r. kolejnych ponad trzech kilometrów specjalnej siatki zabezpieczającej. Podejmowane w tym zakresie działania nie wpłynęły negatywnie na stan populacji bobra europejskiego na terenie województwa podlaskiego, co obrazuje rozmiar szkód wyrządzanych przez ten gatunek. Podejmowane działania nie zatrzymały tendencji wzrostu populacji bobra w województwie podlaskim, a w rezultacie doszło do przegęszczenia populacji, co objawia się zajmowaniem przez osobniki tego gatunku siedlisk jeszcze do niedawna uznawanych za nieodpowiednie tj. płytkie rowy melioracyjne, małe oczka wodne, przydrożne rowy.

- *W przypadku objęcia zarządzeniem także obszarów Natura 2000, wydanie zarządzenia musi być poprzedzone analizą oddziaływania na obszar Natura 2000 z punktu widzenia celów jego ochrony. Analiza ta nie może być ograniczona do wpływu na stan populacji bobra w tych obszarach. Musi obejmować także ocenę wpływu na inne przedmioty ochrony, potencjalnie zależne od rozlewisk bobrowych (np. wydra, zalotka większa, plazy, ptaki wodno-blotne). W niektórych województwach słusznie zrezygnowano z objęcia zarządzeniami obszarów Natura*

2000, w których bóbr jest przedmiotem ochrony. Nie rozwiązuje to jednak problemu analizy oddziaływania zarządzeń (i przewidywanego zmniejszenia zagęszczenia bobrów) na przedmioty ochrony zależne od rozlewisk bobrowych w pozostałych obszarach Natura 2000 – przykładowo, wyznaczonych dla zalotki większej, choć nie dla samych bobrów. W kilku województwach dopuszczono odstrzały także na obszarach Natura 2000 chroniących bobra. Niezależnie od podniesionych wyżej braków, i niezależnie od etycznych wątpliwości co do planowania zabijania bobrów w obszarze wyznaczonym teoretycznie dla ich ochrony, przedstawione uzasadnienia braku oddziaływania na populacje bobra chronione w obszarach Natura 2000 nie są przekonujące. RDOŚ w Białymstoku za przesłankę braku oddziaływania uznał fakt sporządzenia planów zadań ochronnych i ustalony aktualny właściwy stan ochrony bobra w tych obszarach, co jest zupełnie nieprzekonujące, bo stan ten przecież może się właśnie pogorszyć w wyniku odstrzału bobrów, planowanego w rozmiarze kilkanaście razy większym niż odstrzały wykonywane w latach 2008-2015. Nie ustalono w ogóle, jaka część populacji bobra w obszarze zarządzenia zlokalizowana jest w obszarach Natura 2000. (...) [fragment nie dotyczy projektów zarządzeń konsultowanych przez RDOŚ w Białymstoku] W żadnym województwie analiza oddziaływania na obszary Natura 2000, przedstawiona w uzasadnieniach zarządzeń, nie jest więc wystarczająca, a szczególnie krytyczne są przypadki, w których z zakresu zarządzenia nie wyłączono obszarów Natura 2000 wyznaczonych dla ochrony bobra.

Uwaga została rozpatrzona w następujący sposób. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku przygotowując projekty zarządzeń zezwalających na odstrzał bobra dokonał szczegółowej analizy jego wpływu na obszary Natura 2000. Należy mieć na uwadze, że zarządzenia dotyczą odstrzałów bobra, nie obejmują rozbiórki tam bobrowych, w związku z czym obecny stan siedlisk po odstrzale zostanie utrzymany, tym samym wpływ na inne gatunki i siedliska będące przedmiotem ochrony nie będzie znaczący. Dodatkowo informuję, iż z projektów zarządzeniu usunięto możliwość odstrzału osobników bobra europejskiego na obszarach leśnych pozostających pod zarządem Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, co obejmuje również grunty leśne będące w zarządzie PGL LP na obszarach Natura 2000. Uwzględnienie uwagi dotyczącej rezygnacji z odstrzału na obszarach leśnych pozostających pod zarządem PGL LP spowodowało zmniejszenie maksymalnej ilości osobników bobra do odstrzału w okresie trzech lat do 411 osobników. Bóbr europejski jest przedmiotem ochrony w 17 obszarach Natura 2000 na terenie województwa podlaskiego o łącznej powierzchni 535 615,6 ha. Wyłączając z zarządzenia możliwość odstrzału bobrów na obszarach leśnych będących w zarządzie PGL LP oraz obszary parków narodowych (na których nie wyznacza się obwodów łowieckich) odstrzał nie będzie mógł być wykonywany na: 93,92 % obszaru Natura 2000 Ostoja Wigierska, 80,49 % obszaru Natura 2000 Ostoja Augustowska, 94,69 % obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, 99,82 % obszaru Natura 2000 Narwiańskie Bagna, 73,12 % obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska, 68 % obszaru Natura 2000 Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie 55,77 % obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy, 17,65 % obszaru Natura 2000 Ostoja w Dolinie Górnej Nurca, 14,49 % obszaru Natura 2000 Ostoja Suwałska, 14,51 % obszaru Natura 2000 Ostoja w Dolinie Górnej Narwi, 12,95 % obszaru Natura 2000 Dolina Górnej Rospudy, 5,37 % obszaru Natura 2000 obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska, 2,83 % obszaru Natura 2000 Dolina Pisy, 0,92 % obszaru Natura 2000 Dolina Szeszupy, 1,48 % obszaru Natura 2000 Jeleniewo, 6,32 % obszaru Natura 2000 Ostoja Narwiańska oraz 8,55 % obszaru Natura 2000 Pojezierze Sejneńskie. Wyłączając z zarządzenia możliwość odstrzału bobrów na obszarach leśnych będących w zarządzie PGL LP oraz obszary parków narodowych (na których nie wyznacza się obwodów łowieckich) odstrzał nie będzie mógł być wykonywany łącznie na 45,15 % powierzchni obszarów Natura 2000, na których bóbr europejski został uznany za przedmiot

ochrony. Zabezpieczy to dodatkowo populację bobra europejskiego na terenie województwa podlaskiego.

Przypominam, iż Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku przekazał rejestr szkód wyrządzanych przez bobry na terenie województwa podlaskiego Zarządowi Okręgowemu Polskiego Związku Łowieckiego w Łomży. Rejestr zawiera między innymi informacje na temat obrębów ewidencyjnych, na terenie których szacowane były szkody wyrządzone przez bobra europejskiego. Rejestr będzie podstawą do rozplanowania rocznych wielkości odstrzałów bobrów w poszczególnych obwodach łowieckich. Rejestry szkód będą przekazywane corocznie Zarządom Okręgowym Polskiego Związku Łowieckiego na terenie województwa podlaskiego. Dodatkowo przypominam, że w projekcie zarządzenia wskazano obowiązek, dwukrotnego w ciągu roku, składania sprawozdania przez Zarządy Okręgowe Polskiego Związku Łowieckiego, Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Białymstoku. Na tej podstawie można będzie obserwować trend liczebności populacji oraz dokonywać weryfikacji ilości oraz miejsc planowanych do odstrzałów.

- Zgodnie z art. 56a ust. 4 pkt 1, zarządzenie powinno określić podmioty, które będą wykonywały czynności, których dotyczy odstępstwo. Zrozumiałe jest przy tym, że gdy wskazana jest osoba prawna, to może ona działać przez osoby fizyczne, działające jednak na jej rzecz i w jej imieniu – np. na podstawie nawiązanego z podmiotem upoważnionym stosunku pracy, zalecenia czy choćby wolontariatu. Nie można jednak w zarządzeniu upoważniać wskazanych podmiotów do dalszego delegowania uprawnień. Wątpliwości budzą w tym kontekście zapisy, które upoważniają zarządy okręgowe PZŁ do delegowania uprawnień na zarządców lub dzierżawców obwodów łowieckich, a tych z kolei – do delegowania uprawnień na myśliwych. Wprawdzie przypuszczać można, że rzeczywiście wykonawcy odstrzałów – myśliwi – będą przynajmniej członkami PZŁ, ale sam stosunek członkostwa w stowarzyszeniu nie jest wystarczającą podstawą do uznania, że myśliwi wykonujący odstrzał działają na rzecz i w imieniu zarządów okręgowych PZŁ. Przeciwnie, Wydaje się że intencją zarządzeń jest raczej, by myśliwi działali w interesie własnym, tj. pozyskania trofeum bobrowego. Wskazują na to zapisy (choć wadliwe legislacyjnie z innej przyczyny) ustalające, że to myśliwi wykonujący odstrzał mają ponosić koszty odstrzału i nabywać własność zastrzelonych bobrów. Kwestionowany zapis oznaczałby więc niedopuszczalne delegowanie przez RDOŚ na inny podmiot własnej delegacji ustawowej, w zakresie rzeczywistego określenia wykonawcy czynności, których dotyczy odstępstwo.

Uwaga nie została uwzględniona. Zgodnie z art. 32 ust. 1 Polski Związek Łowiecki jest zrzeszeniem osób fizycznych i prawnych, które prowadzą gospodarkę łowiecką poprzez hodowlę i pozyskiwanie zwierzyny oraz działają na rzecz jej ochrony poprzez regulację liczebności populacji zwierząt łownych. Wszyscy myśliwi będący obywatelami Polskimi wykonujący polowanie na terenie Polski są członkami PZŁ. Zgodnie z przyjętym porozumieniem osoby wykonujące odstrzał będą działały na terenie swoich obwodów łowieckich oraz będą stosownie przeszkolone w zakresie biologii i ekologii bobra. Uznaje się, że myśliwi wykonujący odstrzał będą działali na rzecz i w imieniu PZŁ. Zgodnie z art. 34 pkt. 2 ustawy Prawo łowieckie z dnia 13 października 1995 roku do zadań Polskiego Związku Łowieckiego należy współdziałanie z administracją rządową i samorządową, jednostkami organizacyjnymi Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe i parkami narodowymi oraz organizacjami społecznymi w ochronie środowiska przyrodniczego, w zachowaniu i rozwoju populacji zwierząt łownych i innych zwierząt dziko żyjących. Należy zaznaczyć że powyższe działanie może być także rozumiane jako zarządzanie populacjami zwierząt poszczególnych gatunków oraz łagodzenie negatywnych interakcji na styku ochrony przyrody i działalność człowieka.

- Zarządzenia wprowadzają warunek: „Osoby, o których mowa w ust. 3, muszą posiadać wiedzę z zakresu ochrony gatunkowej bobra europejskiego i zasad postępowania przy ograniczeniu liczebności populacji bobrów”. Norma taka jest niejednoznaczna i nieostra, a tym samym nie spełnia wymogu poprawności legislacyjnej. Nie jest jasne, czy osoba dokonująca odstrzału powinna posiadać niezbędną wiedzę tylko we własnym mniemaniu, czy też wiedza ta powinna być jakoś weryfikowana. Niezależnie od niepoprawności legislacyjnej wskazanego warunku, zwracam uwagę że art. 56a ust. 5 kategorycznie zobowiązuje RDOŚ do dokonywania kontroli spełniania warunków określonych w wydanych przez siebie zarządzeniach. Proszę w tym kontekście o rozważenie, w jaki sposób RDOŚ będzie kontrolował spełnianie warunku posiadania odpowiedniej wiedzy przez osoby dokonujące odstrzału. Zgodnie z wymogiem ustawowym od kontroli takiej RDOŚ nie może się przecież uchylić. RDOŚ w Gdańsku wprowadził warunek przeszkolenia myśliwych, co stanowi normę jednoznaczną i możliwą do kontroli. Zwracamy jednak uwagę, że odbycie przeszkolenia nie jest równoznaczne z posiadaniem wiedzy będącej przedmiotem tego przeszkolenia, o czym świadczy powszechne doświadczenie osobiste.

Uwaga została rozpatrzona w następujący sposób. Zgodnie z instrukcją załączoną do porozumienia zawartego pomiędzy Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska a Polskim Związkiem Łowieckim, odstrzał będzie wykonywany wyłącznie przez myśliwych zrzeszonych w Polskim Związku Łowieckim, którzy odbyli wcześniej odpowiednie szkolenie organizowane przez Polski Związek Łowiecki. §3.4 zarządzenia otrzymał brzmienie: Osoby, o których mowa w ust. 3, muszą posiadać przeszkolenie z zakresu wykonywania czynności określonych w § 1.1 oraz wiedzę z zakresu ochrony gatunkowej bobra europejskiego i zasad postępowania przy ograniczaniu liczebności populacji bobrów.

- W wielu województwach zapisy zarządzenia – wbrew tezom zawartym w uzasadnieniach – znajdują się w konflikcie z przepisami dotyczącymi form ochrony przyrody, takiej jak parki krajobrazowe. Przepisy te często zakazują „zabijania zwierząt z wyjątkiem wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej”. Odstrzały bobrów dokonywane przez PZŁ na podstawie projektowanych zarządzeń nie będą wykonywane „w ramach” racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej, gdyż PZŁ takiej gospodarki nie prowadzi. Nie stanowią także racjonalnej gospodarki łowieckiej, gdyż nie można prowadzić „racjonalnej gospodarki łowieckiej” gatunkiem chronionym.

Uwaga nie została uwzględniona. Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody na obszarze parku krajobrazowego może być wprowadzony zakaz umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej. Ponadto zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt 3 cyt. ustawy zakaz ten nie dotyczy prowadzenia działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym. Należy też uznać, iż w przypadku przedmiotowych zarządzeń, mających na celu ograniczenie szkód wyrządzanych w gospodarce człowieka, odstrzał bobra jest wykonywany w ramach racjonalnej gospodarki rolnej (ochrona przed zalewaniem upraw, niszczeniem gruntów rolnych), leśnej (ochrona drzewostanów w przypadku lasów prywatnych) i rybackiej (ochrona przed zniszczeniem urządzeń hydrotechnicznych). Zatem nawet jeśli ww. zakazy zostały wprowadzone, nie mają one zastosowania w przypadku wykonywania zarządzeń dotyczących odstrzału bobra.

- Zapis: „Odstrzelone bobry stanowią własność myśliwego, dokonującego odstrzału, jako częściowa rekompensata kosztów pozyskania”, rażąco wykracza poza delegację ustawową. Żaden przepis art. 56a ustawy nie upoważnia RDOŚ do regulowania zarządzeniem kwestii własności odstrzelonych osobników.

Uwaga została uwzględniona. Usunięto zapis: Odstrzelone bobry stanowią własność myśliwego, dokonującego odstrzału, jako częściowa rekompensata kosztów pozyskania.

- *Rażąco niezgodne z prawem są próby wprowadzenia zarządzeniami wydanymi na podstawie art. 56a bezterminowych upoważnień do przetrzymywania, posiadania lub preparowania okazów gatunków, zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny, transportu w celu sprzedaży okazów gatunków, wywozu poza granicę państwa okazów odstrzelonych bobrów. W szczególności, bezprawny jest przepis zarządzenia, określający, że wprowadzone zarządzeniem zezwolenie „w zakresie posiadania i zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany lub darowizny i wywożenia poza granicę państwa okazów po upływie okresu obowiązywania niniejszego zarządzenia staje się bezterminowe”. Po pierwsze, w/w czynności nie mają związku z przesłankami ustawowymi z art. 56a do wydania zarządzenia (w szczególności nie mają związku z koniecznością ograniczenia poważnych strat). Nie można więc w ogóle zarządzeniem wydanym na podstawie art. 56a zezwalać na te czynności. Po drugie, delegacja ustawowa z art. 56a jasno określa, że zarządzenie można wydać na czas określony, nie dłuższy niż 5 lat. Rażąco niezgodne z tym przepisem ustawy jest zawarcie w zarządzeniu jakiegokolwiek odstępstwa obowiązującego na okres dłuższy, a zwłaszcza bezterminowego. Nawiasem mówiąc, w przypadku bobrów odstrzeliwanych na podstawie zarządzeń z art. 56a ustawy, niewątpliwie konieczne będzie uzyskiwanie w zwykłym trybie art. 56 odrębnych indywidualnych zezwoleń na w/w czynności. Zabijanie bobrów dla zmniejszenia ich liczebności w celu ograniczenia szkód bobrowych, co jest istotą rozważanych zarządzeń, nie jest pozyskiwaniem, które definiowane jest jako „chwytanie, łowienie lub zbieranie zwierząt gatunków chronionych lub ich części i produktów pochodnych do celów gospodarczych”, a zarządzenie RDOŚ zezwalające na odstępstwo nie jest „zezwoleń”. Tym samym do zwłok odstrzelonych bobrów nie będzie się stosować odstępstwo z § 9 pkt 5 rozporządzenia o ochronie gatunkowej zwierząt, dotyczące okazów pozyskanych ze zezwoleniem dyrektora ochrony środowiska.*

Uwaga została rozpatrzona w następujący sposób. Bezterminowe upoważnienia do przetrzymywania, posiadania lub preparowania okazów gatunku, zbywanie, oferowanie do sprzedaży, wymianę, darowiznę, transport w celu sprzedaży okazów gatunku, wywóz poza granicę państwa okazów odstrzelonych bobrów zostało zastąpione zezwoleniem terminowym obowiązującym do czasu obowiązywania zarządzenia.

2. Natural Forest Foundation. *W odpowiedzi na zawiadomienie z dnia 7.10.2016 r. o rozpoczęciu konsultacji w sprawie zezwolenia na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego (opublikowane w dniu 7.10.2016r. na stronach Biuletynu Informacji Publicznej RDOŚ), w imieniu fundacji Natural Forest Foundation, zwracam się z wnioskiem o wydłużenie terminu konsultacji do 30 dni roboczych od daty publikacji informacji o rozpoczęciu konsultacji społecznych. Obecnie wyznaczony termin składania uwag (ok. 5 dni) jest stanowczo za krótki, aby zainteresowana część społeczeństwa miała możliwość analizy w/w projektów przepisów, oraz przygotowania swoich uwag. Ponadto wyznaczony termin konsultacji społecznych jest niezgodny z dobrymi praktykami i prawem obowiązującym w tym zakresie, czym narusza zaufanie do organów administracji publicznej. Uzasadnienie. Wyznaczony termin konsultacji społecznych dot. Wydania zarządzenia na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego jest rażąco sprzeczny z zasadami publikowanymi przez Rządowe Centrum Legislacji, które przewiduje min. 21 dniowe konsultacje społeczne ustaw, które to zasady w drodze analogi mają zastosowanie do zarządzeń mających moc powszechnie obowiązującego prawa. Zgodnie z art. 56a ust. 1 zarządzenia RDOŚ są aktami prawa miejscowego, posiadają więc moc powszechnie obowiązującego prawa. Wymóg przeprowadzenia konsultacji z poszanowaniem wszelkich zasad prawa i poczucia społecznej sprawiedliwości dodatkowo wzmacnia fakt, że prace nad przedmiotowym aktem prawnym mają zasięg ogólnopolski, gdyż trwają we wszystkich oddziałach RDOŚ. Ponadto tak krótki termin*

jest sprzeczny ze wskazującymi dobre praktyki dla administracji państwowej Kodeksem Konsultacji umieszczonym na stronie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, którego częścią jest Siedem Zasad Konsultacji, a jedna z tych zasad brzmi: „Organizator konsultacji musi dać zainteresowanym obywatelom odpowiedni czas na zebranie argumentów i przedstawienie odpowiedzi”. Trudno uznać, że czas ok. 5 dni umożliwi zapoznanie się z dokumentacją, sformułowanie uwag i wniosków wraz z ich skutecznym przekazaniem do właściwych urzędów. Udział społeczeństwa w konsultowaniu aktów prawnych uregulowany jest też w ratyfikowanej przez Polskę, a więc będącej niezbywalną częścią krajowego porządku prawnego Konwencji z Aarhus. Zgodnie z art. 8 tej konwencji: „Każda ze stron będzie starać się promować rzeczywisty udział społeczeństwa, nad odpowiednim etapie i gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, w przygotowywaniu przez władze publiczne przepisów wykonawczych i innych powszechnie obowiązujących aktów normatywnych, które mogą mieć znaczące oddziaływanie na środowisko. W tym celu podjęte być powinny następujące kroki: (a) ramy czasowe umożliwiające rzeczywiste uczestnictwo powinny być ustalone, (b) projekty aktów powinny być opublikowane lub w inny sposób dostępne publicznie, oraz (c) społeczeństwo powinno mieć możliwość zgłaszania uwag, bezpośrednio lub poprzez reprezentatywne ciała opiniodawcze. (...)” Z przepisu tego wynika, że należy zapewnić, aby procedura udziału społeczeństwa w stanowieniu prawa była rzeczywiście skuteczna, tj. zorganizowana w taki sposób, aby zainteresowane podmioty miały realną, a nie tylko iluzoryczną, możliwość wypowiedzenia się w sprawie. Należy przyjąć, że pojęcie „ram czasowych umożliwiających rzeczywiste uczestnictwo”, o których mowa w art. 8 Konwencji odpowiada pojęciu „rozsądnych ram czasowych”, o których mowa w art. 6 ust. 3 Konwencji z Aarhus. To ostatnie pojęcie było natomiast przedmiotem interpretacji przez Komitet ds. Przestrzegania Konwencji z Aarhus, który wskazał, że nawet określenie 20-dniowego terminu na składanie uwag w okresie, kiedy przypadają dni świąteczne nie może być uznane za „rozsądne ramy czasowe” (pkt. 92 orzeczenia Komitetu w sprawie przeciwko Hiszpanii, ACCC/C/2008/24). Z uwagi na powyższe zwracamy się z prośbą o przedłużenie terminu konsultacji społecznych do 30 dni roboczych, co umożliwi rzetelną analizę dokumentacji oraz rzeczywiste uczestnictwo społeczeństwa w stanowieniu prawa. Nawołujemy przy okazji do jak najszybszego zawrótka z kursu lekceważenia głosu społeczeństwa, co jest niezbędne dla zatarcia wrażenia „dwój-myślenia” władzy, charakteryzującego się głęboką sprzecznością pomiędzy jej deklaracjami, a praktyką, co zawsze przyczynia się do niszczenia demokracji i chroniącego ją porządku prawnego. W przypadku braku reakcji na niniejszy wniosek, Natural Forest Foundation powiadomi o tym rażącym naruszeniu Komitet Konwencji z Aarhus. Niezależnie od tego, mając na uwadze przywołane uregulowania dotyczące konsultacji społecznych, Fundacja rozważy odrębne postępowanie dotyczące umyślnego niedopełnienia obowiązków na szkodę interesu publicznego przez zobowiązane do ich przestrzegania organy.

Uwaga nie została uwzględniona. Procedura wydawania zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, o którym mowa w art. 56a ustawy o ochronie przyrody nie jest postępowaniem wymagającym udziału społeczeństwa w myśl ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2016.353 j.t.). Należy zauważyć, że wskazane w Kodeksie Konsultacji, umieszczonym na stronie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, dobre praktyki dla administracji państwowej nie są obowiązującym prawem, a tylko wytycznymi i wskazówkami. Wskazany zdaniem Fundacji krótki czas konsultacji nie uniemożliwił wypowiedzenia się zainteresowanym podmiotom. Dzięki udostępnieniu informacji o prowadzonych konsultacjach projektów zarządzeń w mediach o zasięgu lokalnym oraz krajowym, m.in. Gazeta Wyborcza, serwis internetowy Onet.pl, telewizje regionalne: Białystok, Katowice, Warszawa, Łódź, Kraków, Wrocław, Bydgoszcz, Kielce, Lublin, Rzeszów, Poznań, Opole, Gdańsk, Olsztyn i Szczecin do

Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku wpłynęło bardzo dużo uwag do konsultowanych projektów zarządzeń. Więc informacja o konsultacjach projektów zarządzeń była dostępna publicznie oraz społeczeństwo miało możliwość zgłaszania do nich uwag. Należy zaznaczyć, że przepisy prawa ani Zasady Techniki Prawodawczej ani Regulamin pracy Rady Ministrów nie regulują kwestii przeprowadzania konsultacji publicznych aktów prawa miejscowego. Niemniej należy zauważyć, że mimo, że taki obowiązek nie może być wprost wywodzony z przepisów, w związku z faktem, że akty prawa miejscowego są aktami powszechnie obowiązującymi, tak jak pozostałe akty wymagają przeprowadzenia konsultacji publicznych. Termin na przeprowadzenie konsultacji oczywiście może być analogiczny do terminu przewidzianego dla konsultacji publicznych projektów rozporządzeń, ale Regulamin pracy Rady Ministrów przewiduje również skrócenie tego terminu, co zastosowano w przypadku przedmiotowych zarządzeń.

3. Podlaska Izba Rolnicza. *Podlaska Izba Rolnicza niejednokrotnie występowała o podjęcie działań mających na celu rozwiązanie problemu polegającego na ciągle rosnącej populacji bobrów. W województwie podlaskim żyje jedna trzecia krajowej populacji bobra, a z roku na rok liczba ich osobników stale rośnie i wyrządza coraz większe szkody. Działalność bobrów powoduje podtopienia łąk, lasów i pastwisk, a to przekłada się na straty finansowe. Pomimo to sytuacja z bobrami od wielu lat nie zmienia się, a wręcz staje się bardziej uciążliwa. W chwili obecnej bóbr zgodnie z obowiązującym prawem objęty jest ochroną jednakże na użytkach rolniczych jest szkodnikiem i jego działania należy zniwelować. Tereny zasiedlone przez bobry można praktycznie wyłączyć z użytkowania rolniczego. Skuteczność odlawiania i przesiedlania bobrów jest niewystarczająca. Konieczna jest regulacja liczebności populacji bobrów. Dlatego Podlaska Izba Rolnicza w pełni popiera projekty zarządzeń Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku w sprawie zezwolenia na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego (*Castor fiber*) na terenie obwodów łowieckich dzierzawionych przez koła łowieckie Polskiego Związku Łowieckiego na terenie województwa podlaskiego.*

Opinia rolników reprezentowanych przez Podlaską Izbę Rolniczą na temat wielkości populacji bobra europejskiego na terenie województwa podlaskiego oraz wielkości szkód wyrządzanych w gospodarce rolnej jest doskonale znana Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Białymstoku. Przedstawiciele RDOŚ w Białymstoku od wielu lat uczestniczą w spotkaniach organizowanych przez PIR, których tematem jest bóbr europejski. Pracownicy RDOŚ w Białymstoku na co dzień spotykają się z rolnikami, których ponoszą szkody na skutek działalności bobra europejskiego. Odpowiedzią RDOŚ w Białymstoku na konieczność łagodzenia skutków działalności bobrów oprócz szacowania wielkości szkód i wypłaty odszkodowań jest współpraca z poszkodowanymi poprzez m.in. zakup i montaż rur w tamach bobrowych, przekazywanie siatki zabezpieczającej przed działalnością bobrów oraz zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z 2014 r. zezwalające Wojewódzkiemu Zarządowi Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego (*Castor fiber*) polegające na: niszczeniu i usuwaniu tam wybudowanych przez bobry na ciekach zlokalizowanych na terenie województwa podlaskiego.

4. Wójt Gminy Wysokie Mazowieckie. *W ramach konsultacji społecznych do projektu zarządzenia w sprawie zezwolenia na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego (*Castor fiber*) wnoszę uwagę do ilości sztuk bobrów możliwych do odstrzału. Należałoby zwiększyć możliwą ilość do odstrzału sztuk bobra europejskiego. Straty wyrządzane przez bobry w infrastrukturze komunalnej, drogowej itp. oraz urządzeniach melioracyjnych są niewspółmierne do niewielkiej ilości bobrów na jakie wydano zezwolenie na odstrzał. Jednocześnie wnoszę o umożliwienie ubiegania się przez o odszkodowanie w związku ze szkodami wyrządzonymi przez bobry.*

Uwaga nie została uwzględniona. Ilość bobrów przeznaczona do odstrzału wskazana w projekcie zarządzenia została zmniejszona w wyniku innych uwag zgłoszonych w procesie konsultacji. Możliwa maksymalna ilość bobrów wskazano do odstrzału na terenie gminy Wysokie Mazowieckie jest adekwatna do ilości wniosków o wypłatę odszkodowań wpływających do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku. W 2011 r. wpłynęły 3 wnioski o wypłatę odszkodowania za szkody wyrządzone przez bobry na terenie gminy Wysokie Mazowieckie na łączną kwotę 1 495 zł, w 2012 r. było to 7 wniosków na łączną kwotę 12 561 zł., w 2013 r. wpłynęły 3 wnioski na łączną kwotę odszkodowań 3 832 zł., w 2014 r. wpłynęło 6 wniosków o szkodach na łączną kwotę 4 465 zł, natomiast w 2015 r. z terenu gminy Wysokie Mazowieckie wpłynęły 4 wnioski na podstawie, których oszacowano i wypłacono odszkodowania na łączną kwotę 6 783 zł. Wypłacane odszkodowania za szkody wyrządzone przez bobry na terenie gminy Wysokie Mazowieckie nie są wyższe od średnich odszkodowań na terenie gmin województwa podlaskiego, więc na dzień dzisiejszy nie ma podstaw do zwiększenia maksymalnej ilości osobników bobrów przewidzianych do odstrzału. Niestety ostatnie zdanie uwagi zostało sformułowane w sposób niezrozumiały. Kwestie związane z szacowaniem szkód wyrządzonych przez bobry oraz wypłatą odszkodowań za nie reguluje art. 126 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z późn. zm.).

5. Fundacja Dzika Polska. *Negatywnie opiniujemy projekt zarządzenia oraz wnosimy o:*

1) przedłużenie konsultacji społecznych do 21 dni. Wyznaczony termin konsultacji społecznych dot. Wydania zezwolenia na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego jest rażąco sprzeczny z zasadami publikowanymi przez Rządowe Centrum Legislacji, które przewidują min. 21 dniowe konsultacje projektów ustaw, które to zasady w drodze analogi mają zastosowanie do zarządzeń mających moc powszechnie obowiązującego prawa. Zgodnie z art. 56a ust. 1 zarządzenia RDOŚ są aktami prawa miejscowego, posiadają więc moc powszechnie obowiązującego prawa. Wymóg przeprowadzenia konsultacji z poszanowaniem wszelkich zasad prawa i poczucia społecznej sprawiedliwości dodatkowo wzmacnia fakt, że prace nad przedmiotowym aktem prawnym mają zasięg ogólnopolski, gdyż trwają we wszystkich oddziałach RDOŚ. Tak krótki termin jest sprzeczny ze wskazującymi dobre praktyki dla administracji państwowej Kodeksem Konsultacji umieszczonym na stronie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, którego częścią jest Siedem Zasad Konsultacji, a jedna z tych zasad brzmi: „Organizator konsultacji musi dać zainteresowanym obywatelom odpowiedni czas na zebranie argumentów i przedstawienie odpowiedzi”. Pięciodniowy termin jest bez wątpienia za krótki na wyczerpującą analizę materiału i sformułowanie uwag. Udział społeczeństwa w konsultowaniu aktów prawnych uregulowany jest też w ratyfikowanej przez Polskę, a więc będącej niezbywalną częścią krajowego porządku prawnego Konwencji z Aarhus.

Uwaga nie została uwzględniona. Procedura wydawania zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, o którym mowa w art. 56a ustawy o ochronie przyrody nie jest postępowaniem wymagającym udziału społeczeństwa w myśl ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2016.353 j.t.). Należy zauważyć, że wskazane w Kodeksie Konsultacji, umieszczonym na stronie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, dobre praktyki dla administracji państwowej nie są obowiązującym prawem, a tylko wytycznymi i wskazówkami. Wskazany zdaniem Fundacji Dzika Polska krótki czas konsultacji nie uniemożliwił wypowiedzenia się zainteresowanym podmiotom. Dzięki udostępnieniu informacji o prowadzonych konsultacjach projektów zarządzeń w mediach o zasięgu lokalnym oraz krajowym, m.in. Gazeta Wyborcza, serwis internetowy Onet.pl, telewizje regionalne: Białystok, Katowice, Warszawa, Łódź, Kraków,

Wrocław, Bydgoszcz, Kielce, Lublin, Rzeszów, Poznań, Opole, Gdańsk, Olsztyn i Szczecin do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku wpłynęło bardzo dużo uwag do konsultowanych projektów zarządzeń. Więc informacja o konsultacjach projektów zarządzeń była dostępna publicznie oraz społeczeństwo miało możliwość zgłaszania do nich uwag. Należy zaznaczyć, że przepisy prawa ani Zasady Techniki Prawodawczej ani Regulamin pracy Rady Ministrów nie regulują kwestii przeprowadzania konsultacji publicznych aktów prawa miejscowego. Niemniej należy zauważyć, że mimo, że taki obowiązek nie może być wprost wywodzony z przepisów, w związku z faktem, że akty prawa miejscowego są aktami powszechnie obowiązującymi, tak jak pozostałe akty wymagają przeprowadzenia konsultacji publicznych. Termin na przeprowadzenie konsultacji oczywiście może być analogiczny do terminu przewidzianego dla konsultacji publicznych projektów rozporządzeń, ale Regulamin pracy Rady Ministrów przewiduje również skrócenie tego terminu, co zastosowano w przypadku przedmiotowych zarządzeń.

2) *usunięcie z zarządzenia zapisów zezwalających na odstrzał bobrów w obrębie kompleksów leśnych oraz obszarów natura 2000. Ustawa z dn. 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 Nr 92 poz. 880), art. 56 wskazuje, iż regionalny dyrektor może zezwolić na odstępstwa od czynności podlegające zakazom względem gatunków chronionych w przypadku braku rozwiązań alternatywnych jeżeli nie spowoduje to zagrożenia dla dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin i zwierząt. Projekt zarządzenia RDOŚ w Białymstoku nie analizuje wpływu odstrzału bobra na inne gatunki (również chronione) oraz na siedliska przyrodnicze, zwłaszcza w obrębie obszarów chronionych. Nie przedstawia materiałów dowodowych świadczących o braku negatywnego wpływu wnioskowanych czynności na środowisko przyrodnicze – gatunki zwierząt, rośliny zielne podlegające ochronie gatunkowej oraz drzewostan; lokalne warunki mikroklimatyczne i wilgotnościowe; siedliska przyrodnicze (łęg wiązowo-jesionowy, ols typowy, wpływ planowanego ograniczenia roli retencyjnej a jest to szczególnie ważne, ponieważ wiele obwodów łowieckich w których przewidziano wykonanie odstrzału pokrywa się z obszarami Natura 2000. W swojej decyzji z dnia 14.04.2014 sygnatura DOP-oz-6401.07.5 2013/2014.JD.4 dyrektor GDOŚ podkreślił, że zapis mówiący o konieczności wykazania negatywnego wpływu dotyczy wszystkich gatunków roślin, zwierząt i grzybów a tym samym również innych niż bóbr europejski, którego dotyczy derogacja. W uzasadnieniu projektu zarządzenia RDOŚ w żaden sposób nie wykazał braku negatywnego wpływu odstrzału bobra na inne przedmioty ochrony, zwłaszcza w obszarach Natura 2000. Nadmierny odstrzał bobra może mieć negatywny wpływ na poziom wód gruntowych w obrębie obszarów chronionych. Brak opracowanych analiz eksperckich uwzględniających podstawowe dane hydrologiczne takie jak numeryczny model terenu z symulacją potencjalnych podtopień oraz: warunki siedliskowe i wpływ obniżenia lustra wody na drzewostan siedlisk bagiennych i wilgotnych, lokalną populację chronionych gatunków płazów, lokalną populację chronionych gatunków ptaków związanych z podmokłymi łąkami (dubelt (*Gallinago media*), orlik krzykliwy (*Clanga pomarina*), gnieźdzących się w siedlisku łęgowym (np. żuraw zwyczajny *Grus grus*); wpływ obniżenia lustra wody na sukces łęgowy ptaków dziuplastych związanych z siedliskami podmokłymi (dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, dzięcioł białogrzbity *Dendrocopos leucotos*) w wyniku zwiększenia dostępności dziupli dla drapieżników w okresie łęgowym (kuna leśna *Martes martes*, łasica *Mustela nivalis*, kot domowy *Felis catus*). Odstrzał bobra będzie kolidował z wieloma zapisami ujętymi w planach zadań ochronnych dla poszczególnych obszarów. Bóbr stanowi przedmiot ochrony w obszarach natura 2000 w których przewidziano odstrzał tego gatunku, ponadto w wielu obszarach zachowanie populacji bobra oraz jego aktywności warunkuje odpowiedni stan lub stanowi działanie ochronne podlegających ochronie siedlisk i gatunków. Poniżej przedstawiamy kilka przykładów sprzeczności konsultowanych projektów zarządzeń z projektami zadań ochronnych Natura 2000. W obszarze Natura 2000 **Ostoja Knyszyńska PLH200006 Puszcza Knyszyńska bóbr** stanowi przedmiot*

ochrony. W Planie Zadań Ochronnych ujęto ochronę stanowisk gatunku. Celem działań ochronnych jest utrzymanie populacji bobra na obecnym poziomie – nie da się tego celu osiągnąć odstrzelając ok. 20% populacji. Zgodnie z dokumentem ochroną działań ochronnych można zaniechać jeśli pozostaną one w konflikcie z ochroną innych przedmiotów ochrony. W Uzasadnieniu zarządzenia nie wykazano takiego konfliktu. Wysoki poziom wód, którego utrzymanie warunkuje obecność bobrów stanowi działanie ochronne mające na celu utrzymanie we właściwym stanie siedliska 91DO Bory i Lasy bagienne. Działaniami ochronnymi dedykowanymi łęgom (siedliska 91EO i 91FO) jest nie prowadzenia działań skutkujących obniżeniem wód gruntowych. Również w planie zadań ochronnych dla obszaru **Natura 2000 Puszcza Knyszyńska PLB200003** figuruje szereg zapisów sprzecznych z konsultowanym projektem zarządzenia. Zagrożeniami wobec bociana czarnego są: osuszanie, melioracje, spadek poziomu wód gruntowych. Działaniem ochronnym dedykowanym bocianowi czarnemu jest utrzymanie podmokłych płatów drzewostanów o powierzchni ponad 100 ha na jedną parę. Zdefiniowanym zagrożeniem dla żurawia, dubelta i rycyka stanowią: osuszanie, melioracje. Działaniem ochronnym dla dubelta jest niedopuszczenie do obniżenia poziomu wód gruntowych. Zagrożeniem dla dzięciołów: białogrzbietego i trójpalczastego są: osuszanie i melioracje. Działaniem ochronnym dedykowanym dzięciołom: białogrzbietemu i trójpalczastemu zdefiniowano zaniechanie ingerencji w drzewostany zalewane przez bobry. Bezdiskusyjny jest fakt, że skutkiem redukcji liczebności bobrów powierzchnia siedlisk wymienionej awifauny w postaci podmokłych lasów ulegnie zmniejszeniu lub miejscowemu zanikowi. Ponadto za rezygnacją z odstrzału bobrów w Puszczy Knyszyńskiej przemawia fakt, że rozległą część obszaru pokrywa **Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej** w którym zaplanowano min: - zachowanie istniejących walorów przyrodniczych ekosystemów leśnych, - utrzymanie retencji wód w lasach, - podtrzymanie wybitnie środowiskotwórczych funkcji lasów, istotnie kształtujących stosunki wodne, glebowe i topoklimatyczne, - zachowanie pełnego wachlarza zbiorowisk naturalnych występujących w krajobrazie nieleśnym, - utrzymanie bioróżnorodności zbiorowisk i ich funkcji środowiskotwórczych, np. torfowisk, - utrzymanie naturalnej różnorodności gatunków zwierząt w ich siedliskach, - ochrona różnorodności siedlisk, warunkujących bogactwo fauny, - ochrona wszystkich gatunków chronionym prawem. Po przeanalizowaniu planu zadań ochronnych dla obszaru **Natura 2000 Ostoja Augustowska PLH200005** zauważymy, że bóbr również stanowi przedmiot ochrony tego obszaru. Potencjalnym zagrożeniem dla gatunku jest zabijanie poprzez chwytanie, trucie i klusownictwo. Zgodnie z PZO dla Ostoji Augustowskiej zagrożeniem dla siedliska 91DO Bory i Lasy bagienne jest osuszanie siedlisk. Zagrożeniami zdefiniowanymi dla łęgów są melioracje i osuszanie. Zagrożeniami zdefiniowanymi dla kumaka oraz traszki grzebieniastej w obrębie Ostoi Augustowskiej są również melioracje i osuszanie, siedliska kumaka powinny być chronione poprzez zapobieganie wypłycaenia. Zgodnie z planem zadań ochronnych dla obszaru **Natura 2000 Ostoja Suwalska PLH200003** gdzie bóbr również stanowi przedmiot ochrony zagrożeniami zdefiniowanymi dla kumaka oraz traszki grzebieniastej są również melioracje i osuszanie, siedliska kumaka powinny być chronione poprzez zapobieganie wypłycaenia. Zgodnie z planem zadań ochronnych dla obszaru **Natura 2000 Ostoja Narwiańska PLH200024** zagrożeniem dla bobra jest chwytanie, trucie i klusownictwo, natomiast zagrożeniem dla kumaka oraz traszki grzebieniastej są również melioracje i osuszanie. Wymienione obszary siedliskowe częściowo pokrywają się z obszarami ptasimi, obfitującymi w gatunki ptaków związane z mokradłami i rozlewiskami tworzonymi i utrzymanymi min. przez bobry.

Uwaga została rozpatrzona w następujący sposób. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku przygotowując projekty zarządzeń zezwalających na odstrzał bobra dokonał szczegółowej analizy jego wpływu na obszary Natura 2000. Należy mieć na uwadze, że zarządzenia dotyczą odstrzałów bobra, nie obejmują rozbiórki tam bobrowych,

w związku z czym obecny stan siedlisk po odstrzale zostanie utrzymany, tym samym wpływ na inne gatunki i siedliska będące przedmiotem ochrony nie będzie znaczący. Dodatkowo informuję, iż z projektu zarządzenia usunięto możliwość odstrzału osobników bobra europejskiego na obszarach leśnych pozostających pod zarządkiem Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, co obejmuje również grunty leśne będące w zarządkiem PGL LP na obszarach Natura 2000. Uwzględnienie uwagi dotyczącej rezygnacji z odstrzału na obszarach leśnych pozostających pod zarządkiem PGL LP spowodowało zmniejszenie maksymalnej ilości osobników bobra do odstrzału w okresie trzech lat do 411 osobników. Bóbr europejski jest przedmiotem ochrony w 17 obszarach Natura 2000 na terenie województwa podlaskiego o łącznej powierzchni 535 615,6 ha. Wyłączając z zarządzenia możliwość odstrzału bobrów na obszarach leśnych będących w zarządkiem PGL LP oraz obszary parków narodowych (na których nie wyznacza się obwodów łowieckich) odstrzał nie będzie mógł być wykonywany na: 93,92 % obszaru Natura 2000 Ostoja Wigierska, 80,49 % obszaru Natura 2000 Ostoja Augustowska, 94,69 % obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, 99,82 % obszaru Natura 2000 Narwiańskie Bagna, 73,12 % obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska, 68 % obszaru Natura 2000 Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie 55,77 % obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy, 17,65 % obszaru Natura 2000 Ostoja w Dolinie Górnego Nurca, 14,49 % obszaru Natura 2000 Ostoja Suwalska, 14,51 % obszaru Natura 2000 Ostoja w Dolinie Górnej Narwi, 12,95 % obszaru Natura 2000 Dolina Górnej Rospudy, 5,37 % obszaru Natura 2000 obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska, 2,83 % obszaru Natura 2000 Dolina Pisy, 0,92 % obszaru Natura 2000 Dolina Szeszupy, 1,48 % obszaru Natura 2000 Jeleniewo, 6,32 % obszaru Natura 2000 Ostoja Narwiańska oraz 8,55 % obszaru Natura 2000 Pojezierze Sejneńskie. Wyłączając z zarządzenia możliwość odstrzału bobrów na obszarach leśnych będących w zarządkiem PGL LP oraz obszary parków narodowych (na których nie wyznacza się obwodów łowieckich) odstrzał nie będzie mógł być wykonywany łącznie na 45,15 % powierzchni obszarów Natura 2000, na których bóbr europejski został uznany za przedmiot ochrony. Zabezpieczy to dodatkowo populację bobra europejskiego na terenie województwa podlaskiego.

3) uzależnienie odstrzału bobrów w pozostałych obszarach od wskazania braku alternatywy oraz wskazania braku negatywnego wpływu odstrzału na siedliska przyrodnicze i inne gatunki podlegające ochronie.

3.1) Wykazana w projekcie zarządzenia analiza zastosowanych metod alternatywnych jest nie wyczerpująca, tym samym nie wykazano bezalternatywności. Uzasadnienie wskazuje na zastosowanie w latach ubiegłych 5 km siatki zabezpieczającej na terenie całego województwa podlaskiego (brak terminu w jakim stosowano siatkę), zastosowanie odstraszających substancji chemicznych oraz rur przelewowych (nie podano skali działania). RDOŚ stwierdza jedynie, że stosowane metody nie przyniosły oczekiwanego efektu. Alternatywne do odstrzału metody skutkują jeśli stosowane są w większej skali a nie punktowo. Z uzasadnienia dokumentu nie wynika, by stosowano inne, istniejące metody alternatywne do których należy zaliczyć: - pozostawienie stref buforowych wzdłuż cieków i zbiorników, - zapobieganie kolonizacji obszarów, - ochrona drzew przez zgryzaniem z wykorzystaniem siatki lub blachy, - pokrywanie pni farbą lub klejem, - wykorzystanie drutów pod napięciem elektrycznym, - urządzenie Clemson, - zastosowanie urządzeń przelewowych np. rur przechodzących przez tamy - i inne. Bezalternatywność w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody oznacza brak jakiegokolwiek alternatywy dla zakazanego działania w kontekście celu, jaki ma zostać osiągnięty. Nie zastosowano testy sine qua non – najpierw należałoby sprawdzić, czy metody alternatywne nie działają, a dopiero w ostateczności, jeśli nie odniosły skutku, rozważać, czy wyczerpano inne alternatywy, poza najdrastyczniejszą – zabiciem bobrów, co jest objęte ustawowym zakazem. Reasumując – w analizowanym przypadku istnieje szereg rozwiązań

zapobiegających szkodom powodowanym przez bobry, których wdrożenie stanowi alternatywę wobec „odstrzału”. Podstawowa przesłanka wynikająca z uop, uzasadniająca „odstrzał” bobra, polegająca na braku rozwiązań alternatywnych nie została więc w tym przypadku spełniona. Ponadto Zarządzenie obejmuje również tereny Lasów Państwowych. Na terenie Lasów Państwowych zastosowanie alternatywnej metody jak pozostawienie strefy buforowej wzdłuż cieków i zbiorników jest znacznie prostsze niż na terenie prywatnym. Argument niszczenia mienia powinien zawierać dokładną analizę finansową strat w stosunku do zysków uzyskiwanych z całego nadleśnictwa obszaru zasiedlonego przez bobry. Przy czym należy brać pod uwagę, że głównym zadaniem Lasów Państwowych zapisanym w ustawie o lasach jest ochrona przyrody. Za bardziej sukcesywnym wdrażaniem alternatywnych metod przemawia również nieskuteczność stosowania odstrzałów. Jak wynika z literatury miejsce wybitych bobrów zajmują migranci, młode w okresie godowym podejmują długie wędrówki, ponadto w obliczu zagrożenia zwiększają potencjał rozrodczy i kolonizacyjny, jest to więc walka z wiatrakami.

3.2) Jak potwierdzając wyniki badań – siedliska bobrów – również poza obszarami chronionymi przyczyniają się do wzrostu bioróżnorodności i obfitują w szereg chronionych gatunków fauny i flory. Wykonanie zapisów ujętych w projektach zarządzeń może powodować konflikty z ochroną gatunków towarzyszących bobrów, czego przykłady podano w punkcie 2.

3.3) Analiza skutków zarządzenia pomija aspekty wpływające pozytywnie na ekosystemy półnaturalne, w tym agrobiocenozy.

- Obserwowane od lat zmiany klimatyczne i obniżanie poziomu wód gruntowych jest niekorzystne dla społeczeństwa, chociażby przez coraz częstsze problemy z produkcją żywności i wzrostem jej cen. Bobry swoją działalnością – tworzeniem stawów i rozlewisk – przeciwdziałają obniżając poziom wód nie tylko na terenie gdzie znajdują się stawy i rozlewiska, ale również na duzo większym obszarze sąsiadującym z rozlewiskami. Jest to zwłaszcza istotne w ostatnich latach, kiedy poziom wód jest zazwyczaj najniższy. Dlatego należy uznać, naturalną retencję wody tworzoną przez bobry za zjawisko pożądane, będące sposobem na spowolnienie odpływu wody z terenów rolniczych i leśnych. Nawet biorąc pod uwagę ubytek terenu, który ewentualnie może zostać zalany, naturalną retencję wody na skutek działalności bobrów można uznać za korzystne zjawisko.

- W wodach rozlewisk żyją mikroorganizmy zubożniające kwasy i zasady i wylapujące metale ciężkie – woda opuszczająca rozlewiska bobrowe jest dużo czystsza, przez co woda pobierana do gospodarstw domowych czy produkcji rolnej jest lepszej jakości co ma wpływ na zdrowie ludzi,

- Okresowe rozlewiska wpływają korzystnie na strukturę i żyzność gleb – łąki zalewane wiosną przez wody są latem wykorzystywane np. jako pastwiska

Uwaga nie została uwzględniona. Brak rozwiązań alternatywnych został w wystarczający sposób wykazany w projekcie zarządzenia. Odnosząc się do warunku wskazanego w art. 56a ust 2: występowania rozwiązań alternatywnych, należy zauważyć, że zastosowanie na szeroką skalę metod minimalizowania szkód nie jest możliwe ze względu na wysokie koszty i brak środków finansowych na ten cel. Koszty zastosowania rozwiązań takich jak np. rury przelewowe w tamach i ich regularnej konserwacji często znacznie przekraczają wartość szkód. W wielu przypadkach rozwiązania alternatywne do odstrzału nie są możliwe do zastosowania lub nie przynoszą oczekiwanych skutków, są mało efektywne. Mając na uwadze powyższe, proponuje się działania kompleksowe – stosowanie rozwiązań minimalizujących konflikty między bobrem, a człowiekiem w miejscach, gdzie jest to możliwe i uzasadnione (również ekonomicznie) oraz likwidacja stanowisk bobra w miejscach, gdzie ze względu na powodowane dotkliwe szkody zwierzęta te nie powinny występować. Należy stanowczo

podkreślić że przyjęte działania polegające na odstrzale redukcyjnym nie wykluczają stosowania innych działań wspomagających minimalizowanie uciążliwości związanych z występowaniem bobrów. W ramach ograniczania wielkości szkód powodowanych przez bobra europejskiego od wielu lat wydawane są decyzje zezwalające na rozbiórkę tam bobrowych. W okresie ostatnich 5 lat na terenie województwa podlaskiego wydano łącznie 190 decyzji zezwalających na rozbiórkę łącznie 1131 tam bobrowych. Oprócz decyzji indywidualnych zezwalających na rozbiórkę tam bobrowych w lipcu 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku wydał zarządzenie zezwalające Wojewódzkiemu Zarządowi Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego (*Castor fiber*) polegające na: niszczeniu i usuwaniu tam wybudowanych przez bobry na ciekach zlokalizowanych na terenie województwa podlaskiego, w powiatach: białostockim, monieckim, sokólskim, bielskim, hajnowskim, siemiatyckim, grajewskim, kolneńskim, łomżyńskim, wysokomazowieckim, zambrowskim, augustowskim, suwalskim, sejneńskim oraz mieście Łomża – znajdujących się w zarządzie Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku. Zezwolenie nie dotyczyło odcinków cieków położonych na terenie objętym siecią obszarów Natura 2000 oraz rezerwatów przyrody. Na podstawie wyżej wymienionego zarządzenia w 2014 r. rozebranych zostało 586 tam bobrowych a w 2015 r. dokonano rozbiórki 330 tam bobrowych. Podejmowane w tym zakresie działania nie wpłynęły negatywnie na stan populacji bobra europejskiego na terenie województwa podlaskiego co obrazuje rozmiar szkód wyrządzanych przez ten gatunek. Pomimo dokonywanych corocznie rozbiórek tam bobrowych wielkość populacji bobra europejskiego, a co za tym idzie wielkość szkód wyrządzanych przez bobry wzrasta. Gatunek ten wykazuje bardzo silny wzrost populacji. Według danych GUS w roku 2000 na terenie Polski populacja bobra wynosiła 24,4 tys. osobników, w 2011 r. 78,1 tys., w 2014 r. 100,2 tys. osobników, w tym w województwie podlaskim 15 tys. osobników

W projekcie zarządzenia zawarto również informację o zamontowaniu 115 specjalnych rur z nawierconymi otworami i siatka ochronną w tamach bobrowych umieszczono również informację o tym, iż RDOŚ w Białymstoku zakupił i przekazał w celu zabezpieczenia przed bobrami ponad 5 kilometrów specjalnej siatki. Dodatkowo wyjaśniam, że siatka była przekazywana w latach 2013-2016. Dodatkowo informuję, iż Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku złożył wniosek i otrzymał dofinansowanie ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku na zakup i przekazanie w 2017 r. kolejnych ponad trzech kilometrów specjalnej siatki zabezpieczającej. Wyłączenie z projektu zarządzenia możliwości odstrzału osobników bobra europejskiego na obszarach leśnych pozostających pod zarządem Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe częściowo realizuje postulat o wprowadzeniu rozwiązania alternatywnego polegającego na pozostawieniu stref buforowych wzdłuż cieków i zbiorników. Pozostałe propozycje działań alternatywnych nie są możliwe do zastosowania w analizowanym przypadku ze względu na brak udowodnienia ich skuteczności. Autor uwagi informację na temat skuteczności wskazanych działań alternatywnych opiera jedynie na publikacjach pochodzących sprzed przynajmniej 6 lat. Skuteczność tego rodzaju działań alternatywnych można było rozważać przed kilkoma laty, gdy wielkość populacji była nieporównywalna do tej w roku 2016 r. Nieporozumieniem jest wskazywanie jako rozwiązanie alternatywne np. pokrywanie pni farbą lub klejem lub wykorzystywanie drutu pod napięciem elektrycznym. Skuteczność proponowanych przez Fundację rozwiązań alternatywnych jest znikoma. Regionalne dyrekcje ochrony środowiska jako instytucje będące na co dzień w terenie i spotykające się codziennie z problemem szkód wyrządzanych przez bobry podejmują wszystkie możliwe działania polegające na pogodzeniu gospodarki człowieka z ochroną populacji bobra europejskiego. Konsultowane zarządzenie zezwalające na odstrzał bobra europejskiego jest działaniem ostatecznym. Dlatego argumentacja Fundacji na temat rozwiązań

alternatywnych, świadczy o braku wiedzy na temat ich skuteczności. Można byłoby zadać pytanie, ile z nich przedstawiciele Fundacji zastosowali w terenie i jaka była skuteczność podejmowanych przez nich działań (?)

6. Fundacja WWF Polska. *W odpowiedzi na ogłoszenie z dn. 07.10.2016r. o rozpoczęciu konsultacji dotyczących wydania zarządzeń w sprawie zezwolenia na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego (opublikowane w dniu 07.10.2016r. na stronach Biuletynu Informacji Publicznej RDOŚ), w imieniu Fundacji WWF Polska, zwracam się z wnioskiem o wydłużeniu terminu konsultacji do 30 dni od daty publikacji informacji o rozpoczęciu konsultacji społecznych. Obecnie wykazany termin składania uwag (5dni) jest bardzo krótki, co powoduje, że duża część zainteresowanych nie będzie w stanie przeanalizować tych istotnych projektów przepisów, ani przygotować swoich uwag. Udział społeczeństwa w konsultowaniu aktów prawnych uregulowany jest w art. 8 Konwencji z Aarhus¹. Zgodnie z tym przepisem: „Każda ze stron będzie starać się promować rzeczywisty udział społeczeństwa, na odpowiednim etapie i gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, w przygotowywaniu przez władze publiczne przepisów wykonawczych i innych powszechnie obowiązujących aktów normatywnych, które mogą mieć znaczące oddziaływanie na środowisko. W tym celu podjęte być powinny następujące kroki: (a) ramy czasowe umożliwiające rzeczywiste uczestnictwo powinny być ustalone, (b) projekty aktów powinny być opublikowane lub w inny sposób dostępne publicznie, oraz (c) społeczeństwo powinno mieć możliwość zgłaszania uwag, bezpośrednio lub poprzez reprezentatywne ciała opiniodawcze.(...)” Art. 8 Konwencji ma zastosowanie także do zarządzeń Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, bowiem zgodnie z art. 56a ust. 1 ustawy o ochronie przyrody dokumenty takie są aktami prawa miejscowego, a więc mają moc powszechnie obowiązującego prawa. Ponadto odstrzał znacznej liczby bobrów może mieć znaczące oddziaływanie na środowisko, zwłaszcza przy uwzględnieniu, że zezwolenie takie będzie w Polsce miało charakter powszechny, gdyż obecnie trwają konsultacje społeczne podobnych aktów prawnych w 13 innych Regionalnych Dyrekcjach Ochrony Środowiska w Polsce. Wyznaczenie zaledwie kilkudniowego okresu konsultacji społecznych nie można przy tym uznać za wyznaczenie „ram czasowych umożliwiających rzeczywiste uczestnictwo”, o których mowa w art. 8 Konwencji. Z przepisu tego wynika, że należy zapewnić, aby procedura udziału społeczeństwa była rzeczywiście skuteczna, tj. zorganizowana w taki sposób, aby zainteresowane podmioty miały realną, a nie tylko iluzoryczną możliwość wypowiedzenia się w sprawie (tj. możliwość faktycznego zapoznania się z projektem aktu prawnego oraz przygotowania i przesłania uwag). W związku z powyższym w ocenie Fundacji wyznaczenie zaledwie kilkudniowego terminu konsultacji społecznych nie czyni zadość obowiązkowi nałożonemu przez art. 8 Konwencji. Fundacja WWF Polska jest zainteresowana przekazaniem do RDOŚ swoich uwag i wniosków dot. planowanych aktów prawnych, jednak tak krótki termin konsultacji społecznych uniemożliwia ich rzetelne przygotowanie. Z powyższych względów wnosimy o przedłużenie terminu składania uwag i wniosków do 30 dni od zamieszczenia obwieszczenia o rozpoczęciu konsultacji społecznych.*

Uwaga nie została uwzględniona. Procedura wydawania zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, o którym mowa w art. 56a ustawy o ochronie przyrody nie jest postępowaniem wymagającym udziału społeczeństwa w myśl ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2016.353 j.t.). Wskazany zdaniem Fundacji WWF Polska krótki czas konsultacji nie uniemożliwił wypowiedzenia się zainteresowanym podmiotom. Dzięki udostępnieniu informacji o prowadzonych konsultacjach projektów zarządzeń w mediach o zasięgu lokalnym oraz krajowym, m.in. Gazeta Wyborcza, serwis internetowy Onet.pl, telewizje regionalne:

Białystok, Katowice, Warszawa, Łódź, Kraków, Wrocław, Bydgoszcz, Kielce, Lublin, Rzeszów, Poznań, Opole, Gdańsk, Olsztyn i Szczecin do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku wpłynęło bardzo dużo uwag do konsultowanych projektów zarządzeń. Więc informacja o konsultacjach projektów zarządzeń była dostępna publicznie oraz społeczeństwo miało możliwość zgłaszania do nich uwag. Należy zaznaczyć, że przepisy prawa ani Zasady Techniki Prawodawczej ani Regulamin pracy Rady Ministrów nie regulują kwestii przeprowadzania konsultacji publicznych aktów prawa miejscowego. Niemniej należy zauważyć, że mimo, że taki obowiązek nie może być wprost wywodzony z przepisów, w związku z faktem, że akty prawa miejscowego są aktami powszechnie obowiązującymi, tak jak pozostałe akty wymagają przeprowadzenia konsultacji publicznych. Termin na przeprowadzenie konsultacji oczywiście może być analogiczny do terminu przewidzianego dla konsultacji publicznych projektów rozporządzeń, ale Regulamin pracy Rady Ministrów przewiduje również skrócenie tego terminu, co zastosowano w przypadku przedmiotowych zarządzeń.

7. Hanna Skowrońska. *Zwracam uwagę na skandalicznie krótki czas na konsultację społeczne jaki został przewidziany w przypadku omawianego dokumentu. Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt. 4 ustawy OOS termin konsultacji powinien być co najmniej 21 dniowy w przypadku dokumentów wymagających udziału społecznego.*

Uwaga nie została uwzględniona. Procedura wydawania zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, o którym mowa w art. 56a ustawy o ochronie przyrody nie jest postępowaniem wymagającym udziału społeczeństwa w myśl ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2016.353 j.t.).

Negatywnie opiniuję projekt zarządzenia i zwracam uwagę, że:

1. RDOŚ w Białymstoku w projekcie zarządzenia zezwala na zabicie 3000 bobrów na terenie województwa w ciągu 3 lat. Nie powołuje się przy tym na żadne dokumenty źródłowe, które mówiłyby o tym, że zabicie bobra w takiej ilości, na taką skalę i w każdym z gór przyjętym przypadku jest jedynym rozwiązaniem alternatywnym. Analiza zastosowanych metod alternatywnych jest niewyczerpująca, tym samym nie wykazano warunku bezalternatywności. Uzasadnienie wskazuje na zastosowanie w latach ubiegłych 5 km siatki zabezpieczającej na terenie całego województwa podlaskiego (brak terminu w jakim stosowano siatkę), zastosowanie odstraszających substancji chemicznych oraz rur przelewowych (nie podano skali działania). RDOŚ stwierdza jedynie, że stosowane metody nie przyniosły oczekiwanego efektu. Z uzasadnienia dokumentu nie wynika, by stosowano inne, istniejące metody alternatywne do których należy zaliczyć: - pozostawianie stref buforowych wzdłuż cieków i zbiorników, - zapobieganie kolonizacji obszarów, - ochrona drzew przed zgryzaniem z wykorzystaniem siatki lub blachy, - pokrywanie pni farbą lub klejem, - wykorzystanie drutów pod napięciem elektrycznym, - urządzenie Clemson, - zastosowanie urządzeń przelewowych np. rur przechodzących przez tamy. Analizując zastosowanie metod alternatywnych należy brać pod uwagę, że aby zadziałały należy zastosować je na szeroką skalę, podobnie jak to planowane jest w przypadku odstrzałów. Podstawowa przesłanka wynikająca z UOP. uzasadniająca „odstrzał” bobra, polegająca na braku rozwiązań alternatywnych nie została więc w tym przypadku spełniona. Ponadto to Zarządzenie obejmuje również tereny Lasów Państwowych. Na terenie Lasów Państwowych zastosowanie alternatywnej metody jak pozostawienie strefy buforowej wzdłuż cieków i zbiorników jest znacznie prostsze niż na terenie prywatnym. Projekt dokumentu nie podaje aby została zastosowana tak podstawowa metoda alternatywna. Argument niszczenia mienia powinien zawierać dokładną analizę finansową strat w stosunku do zysków uzyskiwanych z całego

nadleśnictwa obszaru zasiedlonego przez bobry. Przy czym należy brać pod uwagę, że głównym zadaniem Lasów Państwowych jest ochrona przyrody.

Uwaga nie została uwzględniona. Brak rozwiązań alternatywnych został w wystarczający sposób wykazany w projekcie zarządzenia. Odnosząc się do warunku wskazanego w art. 56a ust 2: występowania rozwiązań alternatywnych, należy zauważyć, że zastosowanie na szeroką skalę metod minimalizowania szkód nie jest możliwe ze względu na wysokie koszty i brak środków finansowych na ten cel. Koszty zastosowania rozwiązań takich jak np. rury przelewowe w tamach i ich regularnej konserwacji często znacznie przekraczają wartość szkód. W wielu przypadkach rozwiązania alternatywne do odstrzału nie są możliwe do zastosowania lub nie przynoszą oczekiwanych skutków, są mało efektywne. Mając na uwadze powyższe, proponuje się działania kompleksowe – stosowanie rozwiązań minimalizujących konflikty między bobrem, a człowiekiem w miejscach, gdzie jest to możliwe i uzasadnione (również ekonomicznie) oraz likwidacja stanowisk bobra w miejscach, gdzie ze względu na powodowane dotkliwe szkody zwierzęta te nie powinny występować. Należy stanowczo podkreślić, że przyjęte działania polegające na odstrzale redukcyjnym nie wykluczają stosowania innych działań wspomagających minimalizowanie uciążliwości związanych z występowaniem bobrów. W ramach ograniczania wielkości szkód powodowanych przez bobra europejskiego od wielu lat wydawane są decyzje zezwalające na rozbiórkę tam bobrowych. W okresie ostatnich 5 lat na terenie województwa podlaskiego wydano łącznie 190 decyzji zezwalających na rozbiórkę łącznie 1131 tam bobrowych. Oprócz decyzji indywidualnych zezwalających na rozbiórkę tam bobrowych w lipcu 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku wydał zarządzenie zezwalające Wojewódzkiemu Zarządowi Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego (*Castor fiber*) polegające na: niszczeniu i usuwaniu tam wybudowanych przez bobry na ciekach zlokalizowanych na terenie województwa podlaskiego, w powiatach: białostockim, monieckim, sokólskim, bielskim, hajnowskim, siemiatyckim, grajewskim, kolneńskim, łomżyńskim, wysokomazowieckim, zambrowskim, augustowskim, suwalskim, sejneńskim oraz mieście Łomża – znajdujących się w zarządzie Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku. Zezwolenie nie dotyczyło odcinków cieków położonych na terenie objętym siecią obszarów Natura 2000 oraz rezerwatów przyrody. Na podstawie wyżej wymienionego zarządzenia w 2014 r. rozebranych zostało 586 tam bobrowych a w 2015 r. dokonano rozbiórki 330 tam bobrowych. Podejmowane w tym zakresie działania nie wpłynęły negatywnie na stan populacji bobra europejskiego na terenie województwa podlaskiego, co obrazuje rozmiar szkód wyrządzanych przez ten gatunek. Pomimo dokonywanych corocznie rozbiórek tam bobrowych wielkość populacji bobra europejskiego, a co za tym idzie wielkość szkód wyrządzanych przez bobry wzrasta. Gatunek ten wykazuje bardzo silny wzrost populacji. Według danych GUS w roku 2000 na terenie Polski populacja bobra wynosiła 24,4 tys. osobników, w 2011 r. 78,1 tys., w 2014 r. 100,2 tys. osobników, w tym w województwie podlaskim 15 tys. osobników

W projekcie zarządzenia wskazano również informację o zamontowaniu 115 specjalnych rur z nawierconymi otworami i siatka ochronną w tamach bobrowych umieszczono również informację o tym, iż RDOŚ w Białymstoku zakupił i przekazał w celu zabezpieczenia przed bobrami ponad 5 kilometrów specjalnej siatki zabezpieczającej. Dodatkowo wyjaśniam, że siatka była przekazywana w latach 2013-2016. Dodatkowo informuję, iż Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku złożył wniosek i otrzymał dofinansowanie ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku na zakup i przekazanie w 2017 r. kolejnych ponad trzech kilometrów specjalnej siatki zabezpieczającej. Wyłączenie z projektu zarządzenia możliwości odstrzału osobników bobra europejskiego na obszarach leśnych pozostających pod zarządem Państwowego Gospodarstwa

Leśnego Lasy Państwowe częściowo realizuje postulat o wprowadzeniu rozwiązania alternatywnego polegającego na pozostawieniu stref buforowych wzdłuż cieków i zbiorników. Pozostałe propozycje działań alternatywnych nie są możliwe do zastosowania w analizowanym przypadku. Ze względu na brak udowodnienia ich skuteczności nie powinny być w ogólebrane pod uwagę. Autor uwagi skuteczność wskazanych działań alternatywnych opiera jedynie na publikacjach pochodzących sprzed przynajmniej 6 lat. Skuteczność tego rodzaju działań alternatywnych można było rozważyć przed kilkoma laty, gdy wielkość populacji była nieporównywalna do tej w roku 2016 r. Nieporozumieniem jest wskazywanie jako rozwiązanie alternatywne np. pokrywanie pni farbą lub klejem lub wykorzystywanie drutu pod napięciem elektrycznym. Skuteczność proponowanych przez Fundację rozwiązań alternatywnych jest znikoma. Regionalne dyrekcje ochrony środowiska jako instytucje będące na co dzień w terenie i spotykające się codziennie z problemem szkód wyrządzanych przez bobry podejmują wszystkie możliwe działania polegające na pogodzeniu gospodarki człowieka z ochroną populacji bobra europejskiego, działaniem ostatecznym jest konsultowane zarządzenie pozwalające na odstrzał bobra europejskiego. Dlatego niepoważna jest argumentacja Pani Skowrońskiej na temat rozwiązań alternatywnych.

2. Wnioskuję całkowitą rezygnację z realizacji zarządzenia na terenach chronionych Natura 2000 oraz kompleksów leśnych. Odstrzał bobra będzie kolidował z wieloma zapisami ujętymi w planach zadań ochronnych dla poszczególnych obszarów. Bóbr stanowi przedmiot ochrony obszarach natura 2000 w których przewidziano odstrzał bobra, ponadto w wielu obszarach zachowanie populacji bobra warunkuje odpowiedni stan lub działanie ochronne podlegających ochronie siedlisk i gatunków. W OSO Puszcza Knyszyńska bóbr stanowi przedmiot ochrony, w PZO ujęto ochronę stanowisk gatunku. Zgodnie z dokumentem ochronę działań ochronnych można zaniechać jeśli pozostaną one w konflikcie z ochroną innych przedmiotów ochrony. Wysoki poziom wód, którego utrzymanie warunkuje obecność bobrów stanowi działanie ochronne mające na celu utrzymanie we właściwym stanie siedliska 91DO Bory i Lasy bagienne. W przypadku bociana czarnego utrzymanie podmokłych płatów drzewostanów stanowi działanie ochronne. W przypadku dzięciołów białogrzbietego i trójpalczastego zaniechanie ingerencji w drzewostany zalewane przez bobry stanowi działanie ochronne dla tych gatunków. Oczywiście jest, że bez obecności bobrów powierzchnia siedliska dzięciołów w postaci podmokłych lasów ulegnie zmniejszeniu lub miejscowemu zanikowi.

Uwaga została uwzględniona w następujący sposób. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku przygotowując projekty zarządzeń zezwalających na odstrzał bobra dokonał szczegółowej analizy jego wpływu na obszary Natura 2000. Należy mieć na uwadze, że zarządzenia dotyczą odstrzałów bobra, nie obejmują rozbiórki tam bobrowych, w związku z czym obecny stan siedlisk po odstrzale zostanie utrzymany, tym samym wpływ na inne gatunki i siedliska będące przedmiotem ochrony nie będzie znaczący. Dodatkowo informuję, iż z projektu zarządzeniu usunięto możliwość odstrzału osobników bobra europejskiego na obszarach leśnych pozostających pod zarządem Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, co obejmuje również grunty leśne będące w zarządzie PGL LP na obszarach Natura 2000. Uwzględnienie uwagi dotyczącej rezygnacji z odstrzału na obszarach leśnych pozostających pod zarządem PGL LP spowodowało zmniejszenie maksymalnej ilości osobników bobra do odstrzału w okresie trzech lat do 411 osobników. Bóbr europejski jest przedmiotem ochrony w 17 obszarach Natura 2000 na terenie województwa podlaskiego o łącznej powierzchni 535 615,6 ha. Wyłączając z zarządzenia możliwość odstrzału bobrów na obszarach leśnych będących w zarządzie PGL LP oraz obszary parków narodowych (na których nie wyznacza się obwodów łowieckich) odstrzał nie będzie mógł być wykonywany na: 93,92 % obszaru Natura 2000 Ostoja Wigierska, 80,49 % obszaru Natura 2000 Ostoja Augustowska, 94,69 % obszaru Natura 2000 Puszcza

Białowieska, 99,82 % obszaru Natura 2000 Narwiańskie Bagna, 73,12 % obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska, 68 % obszaru Natura 2000 Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie 55,77 % obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy, 17,65 % obszaru Natura 2000 Ostoja w Dolinie Górnego Nurca, 14,49 % obszaru Natura 2000 Ostoja Suwalska, 14,51 % obszaru Natura 2000 Ostoja w Dolinie Górnej Narwi, 12,95 % obszaru Natura 2000 Dolina Górnej Rospudy, 5,37 % obszaru Natura 2000 obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska, 2,83 % obszaru Natura 2000 Dolina Pisy, 0,92 % obszaru Natura 2000 Dolina Szeszupy, 1,48 % obszaru Natura 2000 Jeleniewo, 6,32 % obszaru Natura 2000 Ostoja Narwiańska oraz 8,55 % obszaru Natura 2000 Pojezierze Sejneńskie. Wyłączając z zarządzenia możliwość odstrzału bobrów na obszarach leśnych będących w zarządzie PGL LP oraz obszary parków narodowych (na których nie wyznacza się obwodów łowieckich) odstrzał nie będzie mógł być wykonywany łącznie na 45,15 % powierzchni obszarów Natura 2000, na których bóbr europejski został uznany za przedmiot ochrony. Zabezpieczy to dodatkowo populację bobra europejskiego na terenie województwa podlaskiego.

3. Zgodnie z art. 54 ustawy o ochronie przyrody – *chwywanie lub zabijanie dziko występujących zwierząt nie może powodować lokalnego zaniku lub poważnego zaburzenia populacji zwierząt. Brak jest analizy wpływu „odstrzału” na stan i trwałość populacji bobra na terenie województwa. W uzasadnieniu Zarządzenia jest jedynie informacja o stanie populacji na terenie całego województwa Podlaskiego, z pominięciem lokalnego stanu populacji. Zarządzenie zakłada niszczenie całych siedlisk bobrowych co może pogłębić izolację populacji bobra, a w konsekwencji do zaburzenia lub wymarcia lokalnych populacji.*

Uwaga nie została uwzględniona. W projekcie zarządzenia przeprowadzono prawidłową analizę wpływu działań zarówno na lokalną populację gatunku jak i na populację gatunku na terenie całego województwa. Przy obecnej wielkości populacji bobra europejskiego na terenie województwa i na terenie całego kraju nie można mówić o wpływie podejmowanych działań na stan lokalnej populacji, można w tym miejscu zacytować opinię Dyrektora Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej zgłoszoną do innego poddanego konsultacjom projektu zarządzenia zezwalającego na odstrzał bobrów: *Gwarancji poprawy w kwestii odszkodowań nie daje proponowana metoda odstrzału bobrów ponieważ, biorąc pod uwagę liczebność gatunku na obszarze Podlasia, zwolnione nisze zostaną bardzo szybko zajęte przez inne rodziny bobrowe.*

4. Zapis „*zezwała się myśliwemu określone w ust.1 na przetrzymywanie, posiadanie lub preparowanie okazów gatunków, zbywanie, oferowanie do sprzedaży, wymianę, darowiznę, transport w celu sprzedaży okazów gatunków, wywóz poza granicę państwa okazów odstrzelonych bobrów*” jest rażąco niezgodny z prawem ponieważ konieczność lub jej brak wynika z ustawy a organ wydający zarządzenie na podstawie art. 56 a nie ma żadnej delegacji prawnej do wprowadzania jakiegokolwiek regulacji w tej sferze.

Uwaga została uwzględniona w następujący sposób. W projekcie zarządzenia zmieniono brzmienie § 5 ust. 3, jego obecne brzmienie: *Zezwolenie na czynności, o których mowa w ust. 2 obowiązuje do czasu obowiązywania zarządzenia.*

7. **Stowarzyszenie Niezależnych Inicjatyw Nasza Natura.** *Konsultowane projekty dokumentów wymagają poprawy zapisów gdyż w obecnym brzmieniu nie zapewniają wystarczającej ochrony populacji bobra europejskiego na terenie woj., podlaskiego. Redukcja osobników na poziomie 1000 szt. w skali roku przez okres trzech lat zagraża trwaniu tego gatunku. Proszę zwrócić uwagę, że populacja biebrzańska bobra, która jest uznawana za jedną z większych w województwie, jest szacowana na 1000 szt. Proponowane zapisy są przejawem naruszenia prawa europejskiego. Bóbr europejski jest gatunkiem chronionym w ramach tzw. Dyrektywy siedliskowej, a w celu jego ochrony tworzy się specjalne obszary ochrony. Projekt*

zarządzenia wymaga co najmniej doprecyzowania obszarów, w których bobry powodują znaczące szkody „poprzez podtapianie gruntów oraz niszczenie plodów i upraw rolnych, infrastruktury technicznej, lasów, rybostanu, wody i innych rodzajów mienia”. Obecnie zapisy zarządzenia stosują się do całych terenów obwodów łowieckich, bez wskazania faktycznie terenów, na których są stwierdzone znaczące szkody bobrowe, pozostawiając decyzję o lokalizacji myśliwym. Obecnie sformułowane zapisy zarządzeń nie spełniają wymaganej przesłanki „konieczność zapobiegania poważnym szkodom”. Zarządzenie nie precyzuje także jak mają być ewidencjonowane i liczone eliminowane bobry stwarzając ryzyko eksterminacji zbyt dużej ich liczby. W zarządzeniach brakuje również mechanizmu kontrolującego postęp wykonania działań zleconych myśliwym, jak też działań monitorujących ich efektywność na populację bobra oraz na stan i wielkość szkód przez nie spowodowanych. Wspomniany w uzasadnieniu projektu zarządzenia rejestr szkód powinien stanowić załącznik do zarządzenia, w którym byłyby wskazane wielkości odstrzałów w konkretnych obrębach ewidencyjnych. Jeszcze lepszym rozwiązaniem będzie wskazanie na wzór RDOŚ Łódź, konkretnych lokalizacji szkód powodowanych przez bobry. Wylączeniu z obszaru działania zarządzeń powinny podlegać ostoje Natura 2000. W których bóbr jest przedmiotem ochrony. Jeśli bobry mają być eksterminowane w obszarach Natura 2000. Działanie to zgodnie z obowiązującym prawem polskim i międzynarodowym wymaga wcześniejszego przeanalizowania wpływu na inne gatunki chronione w obszarach Natura 2000 zależne od siedlisk bobrowych oraz na populacje bobra europejskiego, o ile jest przedmiotem ochrony. Elementem takiej analizy powinny być także rozwiązania alternatywne. W uzasadnieniach projektów zarządzeń wspomniano o takich rozwiązaniach, ale w żadnym projekcie nie uzasadniono przekonująco, dlaczego nie uznano ich za realną alternatywę dla odstrzałów. Informacja w uzasadnieniu do projektów zarządzeń jest niespójna. Raz Organ wskazuje na brak działań alternatywnych, w innym miejscu piszę, że działania takie podjął ale okazały się nieskuteczne, nie wskazuje jednak przyczyn tak niskich rezultatów. Z treści uzasadnienia wynika, że działaniami alternatywnymi było objęte mniej niż 1% populacji bobra (przy założeniu GUS, wielkość podlaskiej populacji bobra = 15 tys. Osobników), co jednoznacznie wskazuje, że wymagane ustawą o ochronie przyrody przesłanki do wydania decyzji derogacyjnej nie zostały spełnione, tzn. istnieją działania alternatywne, których Organ nie wykorzystał w należyty sposób. Ponadto, bazując na danych GUS dotyczących liczebności populacji bobra w województwie podlaskim, organ pokazał, iż słabo przeanalizował wpływ dotychczas wydanych decyzji derogacyjnych na populację bobra (odstrzał ponad 600 bobrów) skoro nie zna nawet wielkości populacji. Stąd bardzo wątpliwa jest poprawność stwierdzenia o tym, iż wykonane jak też planowane działania zakazane art. 51 ww. Ustawy „(...) nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji gatunków objętych zarządzeniem oraz leżą w interesie zdrowia lub bezpieczeństwa powszechnego(...)”, dalej „Działania ujęte w zarządzeniu nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony populacji bobra europejskiego.” Samo założenie zredukowania populacji bobra i równoczesne deklarowanie, że nie wpłynie to na jego właściwy stan ochrony są wzajemnie sprzeczne. Z definicji znaczący spadek liczebności populacji prowadzi do uznania stanu ochrony za niewłaściwy. Uzasadnieniem nie jest fakt, iż w chwili wydania derogacji był on właściwy (FV) jak wskazuje Organ. Ponadto, wszystkie zarządzenia zawierają zapisy mające ułatwić życie myśliwym ale sprzeczne z elementarzem legislacji. Np. wątpliwości nasuwa upoważnienie adresatów rozporządzenia do dalszego delegowania wykonania czynności na które zezwolono. Swoimi zarządzeniami Organ bez żadnej podstawy prawnej próbują rozstrzygać o własności zwłok upolowanych bobrów. RDOŚ w zarządzeniach ustanawiających na czas określony, tj. trzech lat próbują bezprawnie udzielić myśliwym bezterminowych zezwoleń na przetrzymywanie i obrót odstrzelonymi bobrami. Niepokojącym jest także fakt, iż grono ekspertów, które doradzało RDOŚ składało się z przedstawicieli tylko jednej strony, zabrakło w nim faktycznych ekspertów – biologów czy

ekologów. Do rozmów nie zaproszono także przedstawicieli niezależnych ekologicznych organizacji pozarządowych, co w naszej ocenie narusza zasady uspołecznionego tworzenia prawa i zasady demokracji. Podsumowując projekty Zarządzeń budzą wątpliwość co do zgodności z delegacją ustawową do wydania odpowiednich zarządzeń (art. 56a ustawy o ochronie przyrody)

Uwaga została rozpatrzona w następujący sposób. Należy zauważyć, iż żaden z konsultowanych projektów zarządzeń nie dotyczy odstrzału bobrów w parkach narodowych, w tym również Biebrzańskim Parku Narodowym, z związku z powyższym wywód dotyczący biebrzańskiej populacji należy uznać za nie trafiony.

Należy również zauważyć, iż prawdopodobnie Stowarzyszenie nie przeczytało uzasadnienia projektów zarządzeń które krytykuje, ponieważ nie da się wyjaśnić nie zauważenia części uzasadnienia mówiącej o tym, że w celu efektywnego wykonania zapisów zarządzenia Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku przekazał rejestr szkód wyrządzanych przez bobry na terenie województwa podlaskiego Zarządowi Okręgowemu Polskiego Związku Łowieckiego w Łomży. Rejestr zawiera między innymi informacje na temat obrębów ewidencyjnych, na terenie których szacowane były szkody wyrządzone przez bobra europejskiego. Rejestr będzie podstawą do rozplanowania rocznych wielkości odstrzałów bobrów w poszczególnych obwodach łowieckich. Rejestry szkód będą przekazywane corocznie Zarządom Okręgowym Polskiego Związku Łowieckiego na terenie województwa podlaskiego. Należy wyjaśnić, że sama ustawa o ochronie przyrody mówi o konieczności kontroli regionalnego dyrektora ochrony środowiska wydawanych zarządzeń nie ma więc konieczności kopiowania tego obowiązku w zarządzeniu. Dodatkowo wyjaśniam, że w projekcie zarządzenia wskazano obowiązek, dwukrotnego w ciągu roku, składania sprawozdania przez Zarządy Okręgowe Polskiego Związku Łowieckiego, Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Białymstoku. W zarządzeniu określono również co przedmiotowe sprawozdanie powinno zawierać. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku przygotowując projekt zarządzenia zezwalającego na odstrzał bobra dokonał szczegółowej analizy jego wpływu na obszary Natura 2000. Należy mieć na uwadze, że zarządzenia dotyczą odstrzałów bobra, nie obejmują rozbiórki tam bobrowych, w związku z czym obecny stan siedlisk po odstrzale zostanie utrzymany, tym samym wpływ na inne gatunki i siedliska będące przedmiotem ochrony nie będzie znaczący. Dodatkowo informuję, iż z projektu zarządzenia usunięto możliwość odstrzału osobników bobra europejskiego na obszarach leśnych pozostających pod zarządem Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe co obejmuje również grunty leśne będące w zarządzie PGL LP na obszarach Natura 2000. Uwzględnienie uwagi dotyczącej rezygnacji z odstrzału na obszarach leśnych pozostających pod zarządem PGL LP spowodowało zmniejszenie maksymalnej ilości osobników bobra do odstrzału w okresie trzech lat do 411 osobników. Bóbr europejski jest przedmiotem ochrony w 17 obszarach Natura 2000 na terenie województwa podlaskiego o łącznej powierzchni 535 615,6 ha. Wylączając z zarządzenia możliwość odstrzału bobrów na obszarach leśnych będących w zarządzie PGL LP oraz obszary parków narodowych (na których nie wyznacza się obwodów łowieckich) odstrzał nie będzie mógł być wykonywany na: 93,92 % obszaru Natura 2000 Ostoja Wigierska, 80,49 % obszaru Natura 2000 Ostoja Augustowska, 94,69 % obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, 99,82 % obszaru Natura 2000 Narwiańskie Bagna, 73,12 % obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska, 68 % obszaru Natura 2000 Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie 55,77 % obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy, 17,65 % obszaru Natura 2000 Ostoja w Dolinie Górnego Nurca, 14,49 % obszaru Natura 2000 Ostoja Suwalska, 14,51 % obszaru Natura 2000 Ostoja w Dolinie Górnej Narwi, 12,95 % obszaru Natura 2000 Dolina Górnej Rospudy, 5,37 % obszaru Natura 2000 obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska, 2,83 % obszaru Natura 2000 Dolina Pisy, 0,92 % obszaru Natura 2000 Dolina Szeszupy, 1,48 % obszaru Natura 2000 Jeleniewo,

6,32 % obszaru Natura 2000 Ostoja Narwiańska oraz 8,55 % obszaru Natura 2000 Pojezierze Sejneńskie. Wyłączając z zarządzenia możliwość odstrzału bobrów na obszarach leśnych będących w zarządzie PGL LP oraz obszary parków narodowych (na których nie wyznacza się obwodów łowieckich) odstrzał nie będzie mógł być wykonywany łącznie na 45,15 % powierzchni obszarów Natura 2000, na których bóbr europejski został uznany za przedmiot ochrony. Zabezpieczy to dodatkowo populację bobra europejskiego na terenie województwa podlaskiego.

W projekcie zarządzenia zmieniono brzmienie § 5 ust. 3, jego obecne brzmienie: *Zezwolenie na czynności, o których mowa w ust. 2 obowiązuje do czasu obowiązywania zarządzenia.* W skład grupy ekspertów do ustalenia zasad postępowania przy ograniczaniu liczebności populacji bobra europejskiego na terenie województwa podlaskiego weszli przedstawiciele Zarządów Okręgowych Polskiego Związku Łowieckiego, przedstawiciele Regionalnej Rady Ochrony Przyrody; Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku, Wigierskiego Parku Narodowego, ekspert ds. ochrony bobra współautor projektu *Krajowej strategii gospodarowania populacją bobra europejskiego Castor fiber*, w celu poznania opinii innych środowisk na temat projektów zarządzeń zostały przeprowadzone ich konsultacje. Dzięki udostępnieniu informacji o prowadzonych konsultacjach projektów zarządzeń w mediach o zasięgu lokalnym oraz krajowym, m.in. Gazeta Wyborcza, serwis internetowy Onet.pl, telewizje regionalne: Białystok, Katowice, Warszawa, Łódź, Kraków, Wrocław, Bydgoszcz, Kielce, Lublin, Rzeszów, Poznań, Opole, Gdańsk, Olsztyn i Szczecin do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku wpłynęło bardzo dużo uwag do konsultowanych projektów zarządzeń. Więc informacja o konsultacjach projektów zarządzeń była dostępna publicznie oraz społeczeństwo miało możliwość zgłaszania do nich uwag.

8. Magdalena Masternak. *Niedopuszczalne jest takie potraktowanie zwierzęcia, które w Polsce cieszy się objęciem ścisłą ochroną gatunkową! Robicie sobie kpinę z tej ochrony. Albo zwierzę jest na liście chronionych i nie można go tępić, albo jeśli populacja jest odbudowana i niezagrożona, należy je z tej listy przesunąć na inną. Nie zgadzam się na takie sprzeczności jako obywatelka tego państwa! Zwierzęta te można odłowić i przenieść gdzie indziej jeśli jest ich w podlaskim za dużo! Apeluję o zaniechanie przez Państwa tego wysoce nieedukacyjnego i przyrodniczo destrukcyjnego działania. Jesteście od tego, aby chronić środowisko, a nie je niszczyć, tak jak robi to obecny nieszczęsny Minister Środowiska. Człowiek powinien zmniejszyć swą presję na środowisko naturalne, więcej obszarów powinno być dzikich i jako dzikie chronionych jako dom dla innych niż ludzie gatunków.*

Uwaga została rozpatrzona w następujący sposób. Należy wyjaśnić, że bóbr europejski zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2014 r. poz. 1348) jest gatunkiem objętym częściową ochroną prawną, a nie ścisłą ochroną gatunkową jak to Pani stwierdza. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku poddając przedmiotowy projekt konsultacjom społecznym liczył na uwagi i wnioski do konkretnego zarządzenia, a nie opinię na temat zarządzenia. Pani Masternak przedstawiła opinię ale nie wniosła konkretnych uwag do projektu zarządzenia, do których można było by się odnosić. Jedynym wnioskiem jaki można było by wyciągnąć ze stanowiska Pani Masternak to przesunięcie bobra europejskiego na listę gatunków łownych co nie należy do kompetencji regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

9. Małgorzata Michalkow. *Zdecydowane nie. Naszą polską siłą są naturalne ekosystemy, w tym zasiedlone przez bobra. Dajmy żyć tym pięknym zwierzętom!*

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku poddając przedmiotowy projekt konsultacjom społecznym liczył na uwagi i wnioski do konkretnego zarządzenia, a nie opinię na temat zarządzenia.

10. Łukasz Synowiecki. *Wnoszę o rezygnację z odstrzału bobrów na terenach obszarów Natura 2000, a także na terenach leśnych oraz uzależnienie odstrzału bobrów w pozostałych obszarach do czasu wykazania braku innych alternatyw oraz wykazania braku negatywnego wpływu odstrzału na siedliska i gatunki podlegające ochronie. Z uzasadnienia zarządzenia nie wynika, by stosowano inne, istniejące metody alternatywne, a jest to wymogiem prawnym. Nie zastosowano chociażby pozostawiania stref buforowych wzdłuż cieków i zbiorników, zapobiegania kolonizacji obszarów, ochrony drzew przed zgryzaniem z wykorzystaniem siatki lub blachy, wykorzystania drutów pod napięciem elektrycznym, pokrywania pni farbą lub klejem, zastosowania urządzeń przelewowych np. rur przechodzących przez tamy, urządzenia Clemson. Bezalternatywność w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody oznacza brak jakiegokolwiek alternatywy dla zakazanego działania w kontekście celu, jaki ma zostać osiągnięty. Bobry swoją działalnością przeciwdziałają obniżeniu poziomu wód gruntowych stanowiąc nieocenioną pomoc w sytuacji kiedy nasz kraj od lat boryka się z suszą. Na programy retencji wody wydaje się miliony, bobry wyręczają nas za darmo. Bobry są przedmiotem ochrony w OSO Puszcza Knyszyńska, w Planie Zadań Ochronnych ujęto ochronę siedlisk. Bobry tworzą ekosystemy, z których korzystają inne przedmioty ochrony uwzględnione w PZO obszarów Natura 2000 jak dzięcioły: czarny, trójpalczasty i białogrzbity, bocian czarny, żuraw oraz siedliska 91DO Bory i Lasy bagienne.*

Uwaga została rozpatrzona w następujący sposób. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku przygotowując projekt zarządzenia zezwalającego na odstrzał bobra dokonał szczegółowej analizy jego wpływu na obszary Natura 2000. Należy mieć na uwadze, że zarządzenia dotyczą odstrzałów bobra, nie obejmują rozbiórki tam bobrowych, w związku z czym obecny stan siedlisk po odstrzale zostanie utrzymany, tym samym wpływ na inne gatunki i siedliska będące przedmiotem ochrony nie będzie znaczący. Dodatkowo informuję, iż z projektu zarządzeniu usunięto możliwość odstrzału osobników bobra europejskiego na obszarach leśnych pozostających pod zarządem Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe co obejmuje również grunty leśne będące w zarządzie PGL LP na obszarach Natura 2000. Uwzględnienie uwagi dotyczącej rezygnacji z odstrzału na obszarach leśnych pozostających pod zarządem PGL LP spowodowało zmniejszenie maksymalnej ilości osobników bobra do odstrzału w okresie trzech lat do 411 osobników. Bóbr europejski jest przedmiotem ochrony w 17 obszarach Natura 2000 na terenie województwa podlaskiego o łącznej powierzchni 535 615,6 ha. Wyłączając z zarządzenia możliwość odstrzału bobrów na obszarach leśnych będących w zarządzie PGL LP oraz obszary parków narodowych (na których nie wyznacza się obwodów łowieckich) odstrzał nie będzie mógł być wykonywany na: 93,92 % obszaru Natura 2000 Ostoja Wigierska, 80,49 % obszaru Natura 2000 Ostoja Augustowska, 94,69 % obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, 99,82 % obszaru Natura 2000 Narwiańskie Bagna, 73,12 % obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska, 68 % obszaru Natura 2000 Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie 55,77 % obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy, 17,65 % obszaru Natura 2000 Ostoja w Dolinie Górnego Nurca, 14,49 % obszaru Natura 2000 Ostoja Suwalska, 14,51 % obszaru Natura 2000 Ostoja w Dolinie Górnej Narwi, 12,95 % obszaru Natura 2000 Dolina Górnej Rospudy, 5,37 % obszaru Natura 2000 obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska, 2,83 % obszaru Natura 2000 Dolina Pisy, 0,92 % obszaru Natura 2000 Dolina Szeszupy, 1,48 % obszaru Natura 2000 Jeleniewo, 6,32 % obszaru Natura 2000 Ostoja Narwiańska oraz 8,55 % obszaru Natura 2000 Pojezierze Sejneńskie. Wyłączając z zarządzenia możliwość odstrzału bobrów na obszarach leśnych będących w zarządzie PGL LP oraz obszary parków narodowych (na których nie wyznacza się obwodów łowieckich) odstrzał nie będzie mógł być wykonywany łącznie na 45,15 % powierzchni obszarów Natura 2000, na których bóbr europejski został uznany za przedmiot ochrony. Zabezpieczy to dodatkowo populację bobra europejskiego na terenie województwa podlaskiego. Wyjaśniam, iż w projekcie zarządzenia wskazano informację o zamontowaniu

115 specjalnych rur z nawierconymi otworami i siatka ochronną w tamach bobrowych umieszczono również informację o tym, iż RDOŚ w Białymstoku zakupił i przekazał w celu zabezpieczenia przed bobrami ponad 5 kilometrów specjalnej siatki zabezpieczającej. Dodatkowo wyjaśniam, że siatka była przekazywana w latach 2013-2016. Dodatkowo informuję, iż Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku złożył wniosek i otrzymał dofinansowanie ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku na zakup i przekazanie w 2017 r. kolejnych ponad trzech kilometrów specjalnej siatki zabezpieczającej. Wyłączenie z projektu zarządzenia możliwości odstrzału osobników bobra europejskiego na obszarach leśnych pozostających pod zarządem Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe częściowo realizuje postulat o wprowadzeniu rozwiązania alternatywnego polegającego na pozostawieniu stref buforowych wzdłuż cieków i zbiorników.

11. Stowarzyszenie Pracownia na rzecz Wszystkich Istot. *Zwracam się z uprzejmą prośbą o przedłużenie terminu konsultacji społecznych do ustawowych 21 dni roboczych. Wyznaczony 4 dniowy termin konsultacji społecznych jest niezgodny z dobrymi praktykami i prawem obowiązującym w tym zakresie, czym narusza zaufanie do organów administracji publicznej. Przede wszystkim jednak uniemożliwia podmiotom zainteresowanym ochroną przyrody w Polsce aktywny udział w procedurze stanowienia prawa miejscowego. Wyznaczony termin konsultacji społecznych projektu zarządzenia w sprawie zezwolenia na czynności podlegające zakazom w stosunku do bobra europejskiego (Castor fiber) jest rażąco sprzeczny z Kodeksem Konsultacji umieszczonym na stronie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, którego częścią jest Siedem Zasad Konsultacji, a jedna z tych zasad brzmi: "Organizator konsultacji musi dać zainteresowanym obywatelom odpowiedni czas na zebranie argumentów i przedstawienie odpowiedzi" Trudno uznać, że 4 dni robocze umożliwią zapoznanie się z dokumentacją, sformułowanie uwag i wniosków wraz z ich skutecznym przekazaniem administracji państwowej. Udział społeczeństwa w konsultowaniu aktów prawnych uregulowany jest w art 8 Konwencji z Aarhus. Zgodnie z tym przepisem: „Każda ze Stron będzie starać się promować rzeczywisty udział społeczeństwa, na odpowiednim etapie i gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, w przygotowywaniu przez władze publiczne przepisów wykonawczych i innych powszechnie obowiązujących aktów normatywnych, które mogą mieć znaczące oddziaływanie na środowisko. W tym celu podjęte być powinny następujące kroki: (a) ramy czasowe umożliwiające rzeczywiste uczestnictwo powinny być ustalone, (b) projekty aktów powinny być opublikowane lub w inny sposób dostępne publicznie, oraz (c) społeczeństwo powinno mieć możliwość zgłaszania uwag, bezpośrednio lub poprzez reprezentatywne ciała opiniodawcze. (...)” Z przepisu tego wynika, że należy zapewnić, aby procedura udziału społeczeństwa była rzeczywiście skuteczna, tj. zorganizowana w taki sposób, aby zainteresowane podmioty miały realną, a nie tylko iluzoryczną, możliwość wypowiedzenia się w sprawie (tj. możliwość faktycznego zapoznania się z projektem ustawy oraz przygotowania i przesłania uwag). Należy przyjąć, że pojęcie „ram czasowych umożliwiających rzeczywiste uczestnictwo”, o których mowa w art. 8 Konwencji odpowiada pojęciu „rozsądnych ram czasowych”, o których mowa w art. 6 ust. 3 Konwencji z Aarhus. Z uwagi na powyższe zwracamy się z prośbą o przedłużenie terminu konsultacji społecznych do co najmniej 21 dni roboczych, co umożliwi rzetelną analizę dokumentacji oraz rzeczywiste uczestnictwo społeczeństwa w stanowieniu prawa miejscowego. W przypadku braku reakcji na niniejszy wniosek, Stowarzyszenie powiadomi o tym rażącym naruszeniu Komitet Konwencji z Aarhus.*

Uwaga nie została uwzględniona. Procedura wydawania zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, o którym mowa w art. 56a ustawy o ochronie przyrody nie jest postępowaniem wymagającym udziału społeczeństwa w myśl ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2016.353 j.t.). Należy zauważyć, że wskazane w Kodeksie Konsultacji, umieszczonym na stronie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, dobre praktyki dla administracji państwowej nie są obowiązującym prawem, a tylko wytycznymi i wskazówkami. Wskazany zdaniem Stowarzyszenia krótki czas konsultacji nie uniemożliwił wypowiedzenia się zainteresowanym podmiotom. Dzięki udostępnieniu informacji o prowadzonych konsultacjach projektów zarządzeń w mediach o zasięgu lokalnym oraz krajowym, m.in. Gazeta Wyborcza, serwis internetowy Onet.pl, telewizje regionalne: Białystok, Katowice, Warszawa, Łódź, Kraków, Wrocław, Bydgoszcz, Kielce, Lublin, Rzeszów, Poznań, Opole, Gdańsk, Olsztyn i Szczecin do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku wpłynęło bardzo dużo uwag do konsultowanych projektów zarządzeń. Więc informacja o konsultacjach projektów zarządzeń była dostępna publicznie oraz społeczeństwo miało możliwość zgłaszania do nich uwag. Należy zaznaczyć, że przepisy prawa ani Zasady Techniki Prawodawczej ani Regulamin pracy Rady Ministrów nie regulują kwestii przeprowadzania konsultacji publicznych aktów prawa miejscowego. Niemniej należy zauważyć, że mimo, że taki obowiązek nie może być wprost wywodzony z przepisów, w związku z faktem, że akty prawa miejscowego są aktami powszechnie obowiązującymi, tak jak pozostałe akty wymagają przeprowadzenia konsultacji publicznych. Termin na przeprowadzenie konsultacji oczywiście może być analogiczny do terminu przewidzianego dla konsultacji publicznych projektów rozporządzeń, ale Regulamin pracy Rady Ministrów przewiduje również skrócenie tego terminu, co zastosowano w przypadku przedmiotowych zarządzeń.

12. Centrum Ochrony Mokradel. *W związku z ogłoszonymi przez większość Regionalnych Dyrekcji Ochrony Środowiska w dniu 7 października 2016 r. konsultacjami społecznymi projektów zarządzeń zezwalających na odstrzał bobrów Castor Fiber przez Polski Związek Łowiecki oraz w związku z podobieństwem treści ww. projektów Centrum Ochrony Mokradel wyraża poniżej swoją opinię odnoszącą się, co do swojej istoty do każdego z przedłożonych projektów. Bóbr europejski Castor Fiber jest jednym z niewielu (poza człowiekiem) gatunków, które kształtują swoje środowisko życia poprzez przekształcenie szaty roślinnej i warunków hydrologicznych w obrębie zajmowanego arealu. Środowiskotwórcza rola bobra powoduje, że gatunek ten pełni tak ważne funkcje w ekosystemie, stwarzając dogodne warunki do życia innym organizmom – zarówno tym związanym z naturalnymi zaburzeniami, jak i przywiązanym do obfitych zasobów martwego drewna. Nie do przecenienia jest też wpływ bobrów, a szczególnie budowanych przez nie konstrukcji piętrzących wodę, na obieg wody w przyrodzie. Dzięki tym spiętrzeniom wzrasta uwilgotnienie terenów przyległych do cieków zatamowanych przez bobry. Ponadto woda zmagazynowana w stawie bobrowym, a także w glebie wokół niego, zwiększają zdolności zlewni do buforowania niekorzystnych zmian będących następstwem suszy. Staw taki jest także obszarem, w którym często dochodzi do alimentacji wód podziemnych. Oczywiście pojedynczy staw bobrowy nie jest w stanie wpłynąć na sytuację hydrologiczną w zlewni, ale już setki stawów i piętrzeń zlokalizowanych w górnych odcinkach cieków są w stanie wyrównać przepływy w skali całej zlewni. Ponadto należy zauważyć, iż tworzące się wokół piętrzenia mokradło stanowi obszar, w którym w warunkach zmiennego stopnia uwilgotnienia i zmian potencjału erdoks może dochodzić do samooczyszczenia się wody, a szczególnie procesów denitryfikacji (redukcji rozpuszczonych form azotu do azotu atmosferycznego). Konsultowane*

rozporządzenia mogące skutkować odstrzałem ok. 25 000 bobrów w całym kraju (co według różnych szacunków stanowi od 2/3 do 1/3 krajowej populacji tego gatunku) mogą nieść za sobą poważne konsekwencje dotyczące nie tylko stanu samej krajowej populacji tego gatunku, ale przede wszystkim mogą zagrozić stabilności populacji wielu innych, często cennych i chronionych przez prawo polskie jak i wspólnotowe, gatunków roślin i zwierząt. Redukcja liczebności populacji bobrów będzie prowadzić także do pogorszenia się stanu i jakości wód, poprzez zwiększenie wahań przepływów oraz ograniczenia procesów samooczyszczania. Z ww. względów nasze stowarzyszenie wyraża kategoriyczny sprzeciw wobec konsultowanych propozycji. Ponadto uważamy, że wszelkie decyzje dotyczące gospodarowania populacją bobrów powinny być poprzedzone przeprowadzeniem kompleksowej oceny oddziaływania tych aktów prawnych na środowisko: zarówno na stan siedlisk i gatunków jak i na sytuację hydrologiczną oraz jakość wód powierzchniowych i podziemnych.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku poddając przedmiotowy projekt konsultacjom społecznym liczył na uwagi i wnioski do konkretnego zarządzenia, a nie opinię na temat zarządzenia. Kategoriyczny sprzeciw Centrum Ochrony Mokradeł wobec projektów zarządzeń został odnotowany.

13. Urząd Gminy Mały Płock. *W nawiązaniu do projektu zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku w sprawie zezwolenia na odstrzał bobrów na terenie województwa podlaskiego, na terenie obwodów łowieckich dzierżawionych przez koła łowieckie Polskiego Związku Łowieckiego m.in. w powiecie kolneńskim proszę o informację dotyczącą procedury zgłoszeń związanych z potrzebą odstrzału bobrów z terenu gminy Mały Płock. Bobry na obszarze gminy Mały Płock powodują wiele szkód w mieniu mieszkańców naszej gminy, o czym nasz samorząd jest obecnie nieustannie informowany. Z uwagi na uciążliwość i rozmiar szkód wyrządzanych przez bobry, a także potrzebę udzielania rzetelnej i wiarygodnej informacji mieszkańcom naszej gminy, proszę o ustosunkowanie się do niniejszej prośby i ewentualne wskazanie terminów, adresatów i podmiotów, które mogą wnioskować o odstrzał bobrów.*

Informacje na temat ilości składanych wniosków o wypłatę odszkodowań i wielkości oszacowanych szkód RDOŚ w Białymstoku przekazał Zarządowi Okręgowemu Polskiego Związku Łowieckiego w Łomży, na tej podstawie wybierane będą miejsca w których występują największe szkody wyrządzone przez bobry i tam będzie dokonywany odstrzał. Informacje o miejscach w których istnieje konieczności odstrzału bobrów można składać bezpośrednio do Zarządu Okręgowego PZŁ w Łomży lub do RDOŚ w Białymstoku. Po analizie tych informacji zostanie podjęta decyzja, czy wielkość wyrządzanych szkód na tle reszty województwa jest na tyle znaczna, że należy dokonać odstrzału bobrów.

W związku z koniecznością natychmiastowego ograniczenia szkód wyrządzanych przez bobra europejskiego poprzez realizację czynności, na które zezwala zarządzenie, skorzystano z możliwości prawnej określonej w art. 4 par. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz.U.2016.296 j.t.), określono termin wejścia w życie po upływie 3 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego. Konieczność określenia terminu wejścia w życie zarządzenia po upływie 3 dni od ogłoszenia wynika z pilnej konieczności ograniczenia poważnych szkód wyrządzanych przez bobra europejskiego w uprawach rolnych, inwentarza żywego, lasów, rybostanu, wody lub innego rodzaju mienia. Konieczność skrócenia terminu wejścia w życie zarządzenia wynika z faktu trwania obecnie optymalnego czasu (okresu) do rozpoczęcia działań redukcyjnych. Późniejszy okres w szczególności ze względu na warunki atmosferyczne (m.in. śnieg i mróz powodujące niedostępność miejsc bytowania bobra europejskiego) – zdecydowanie utrudni

21.7.17

podejmowanie tego typu działań. Poza tym zarządzenie można realizować od dnia wejścia w życie do dnia 28 lutego 2017 r. oraz w dwóch kolejnych latach. Zarządzenie powinno być realizowane w okresie 1 października – 28 lutego (wynika to z biologii gatunku, później samice zachodzą w ciążę) i taki też termin był określony w projekcie zarządzenia, w związku z koniecznością określenia ilości bobrów do odstrzału w kolejnych latach bez znacząco negatywnego wpływu na gatunek oraz konsultacjami społecznymi projektu zarządzenia i konieczności przeanalizowania i odniesienia się do dużej ilości uwag niemożliwe okazało się wejście w życie zarządzenia w zakładanym pierwotnie terminie. Konieczność skrócenia terminu wynika również z czasu jaki jest potrzebny od wejścia w życie zarządzenia do faktycznej możliwości odstrzału osobnika bobra europejskiego przez myśliwego. Czynności formalne konieczne do wykonania od dnia wejścia w życie zarządzenia do możliwości odstrzału bobra obejmują konieczność określenia przez Zarząd Okręgowy Polskiego związku Łowieckiego w Łomży liczby bobrów jakie mogą odstrzelić poszczególne koła łowieckie. Następnie koło łowieckie musi wytypować i upoważnić myśliwych do dokonania odstrzału określonej liczby bobrów. Dopiero upoważniony myśliwy może dokonać faktycznego odstrzału bobra w terenie. W związku z powyższym okres od dnia wejścia w życie zarządzenia do dnia faktycznego wykonania próby redukcji bobra w terenie może być bardzo długi co spowoduje brak możliwości ograniczenia szkód wyrządzanych przez ten gatunek. Dlatego określono termin wejścia w życie zarządzenia na 3 dni od dnia ogłoszenia.

Zgodnie z art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, niniejsze zarządzenie zostało uzgodnione z Wojewodą Podlaskim (uzgodnienie z dnia 16 listopada 2016r. znak: NK-I.0521.171.2016.MGM).

Wejście w życie niniejszego zarządzenia nie spowoduje dodatkowych obciążeń dla budżetu Skarbu Państwa.

REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA
w Białym Podolu
Beata Bezubik